

Türkiye'deki Suriyeli Akademisyen ve Eğitimcilerin Görüşlerine Göre Suriye'deki Çatışmaların Suriyelilerin Eğitim Sürecine Yansımaları

Ali Rıza SEYDİ*

ÖZET

Mart 2011'de Suriye'de başlayan çatışmalar büyük bir insanlık dramına dönüşmüştür. Ülkelerinde can güvenliği kalmayan Suriyeliler başka ülkelere sığınmaya başlamış, Türkiye yüzbinlerce Suriyeliye kapılarını açmıştır. Bu durumun ortaya çıkardığı problemlerin başında eğitim sorunu gelmektedir. Krizin uzaması ve kısa zamanda çözüm umutlarının zayıflamasıyla eğitim sorunu ön plana çıkmaya başlamıştır. Sığınmacıların eğitimiyle ilgili, Türkiye ve Suriyeliler için oluşturabileceği sıkıntılar da göz önüne alınarak, acil çözümlerin üretilmesi gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı çatışmaların Suriye'de eğitim alanında ortaya çıkardığı problemlerin, Türkiye'deki Suriyelilerin eğitim durumunun ve eğitim adına Türkiye'den taleplerinin değerlendirilmesidir. Bu amaçla araştırma; nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme ve odak grup görüşmesi ile iki aşamadan meydana gelmiştir. Çalışma grubu kartopu tekniği ile oluşturulmuş olup, görüşme ve odak grup görüşmeleri toplamda konunun uzmanı 15 Suriyeli akademisyen ve eğitimciyle gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Sonuçta ülkelerindeki tasviri zor acı olaylardan dolayı Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin, eğitimle ilgili önemli sorunlarının ve Türkiye'den beklentilerinin olduğu anlaşılmıştır. Özellikle Türkiye'de kampların dışındaki eğitimde ve üniversite eğitiminde yaşanan önemli boşluk ve bununla ilgili istekler vardır. Ayrıca gelecekteki Suriye eğitiminin yapılandırılmasına ve Türkiye'deki Arapça dil eğitimine yönelik önemli fırsat ve taleplerin olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: *Çatışmalar, Suriyelilerin eğitimi, Suriyeli sığınmacılar, Sorunlar, Fırsatlar*

Reflections of Conflicts in Syria on the Education Process of Syrians from the Perspectives of Syrian Academicians and Educators in Turkey

ABSTRACT

Conflicts starting in Syria in March 2011 have turned into a serious human tragedy. Syrians, who do not have any security of life, started refuging other countries. As a result, Turkey has opened its doors to Syrians. Among the most important problems caused by this situation is the education problem. Due to the prolonged crisis and the weakening hopes for solution, the education problem has become prominent. Considering other related problems likely to be experienced both by Turks and Syrians, it is necessary to produce immediate solutions. The aim of the study was to investigate the problems in the field of education in Syria and to examine the education of Syrians in Turkey and their educational demands from Turkey. For this aim, in the study, semi-structured interview and focus group interview, which are among qualitative research methods, were applied. The study group was formed with the snowball technique, and the semi-structured interviews and the focus group interviews were held with a total of 15 Syrian academicians and educators who were all experts in the field. For the analysis of the data, the descriptive analysis technique was used. The results revealed that owing to the tragic events in their countries, Syrians refuging to Turkey had important educational problems and certain expectations from Turkey. They have demands especially regarding education out of the camps for Syrians as well as regarding university education in Turkey. Also, it was found out that they had important expectations regarding Arabic Language Teaching in Turkey and structuring of future education in Syria.

KeyWords: *Conflicts, education of Syrians, Syrianrefugees, problems, opportunities*

GİRİŞ

Eğitimin temel insani ihtiyaçlardan olduğu ve etkili insan yetiştirmede en önemli vasıta olduğu kuşkusuzdur. Bu önemine karşın savaş, doğal afet ve benzeri durumlarda ilk ara verilen insani faaliyet olduğu da bir gerçektir. Türkiye'deki Suriyelilerin sığınma sürecinin uzaması, şimdiye kadar gündemde çok az yer bulan eğitim sorununun öne çıkmasını ve bu konudaki araştırma ve incelemeleri zorunlu kılmaktadır.

Eğitim konusunun Suriye ve Şam özelinde farklı bir anlamı bulunmaktadır. Suriye eğitimi İslam dünyasında uzun ve köklü bir geleneği barındırmaktadır. Emeviler döneminden itibaren önemli ilim merkezlerinin başında gelen Şam, dünyanın dört bir yanından bilim insanlarının toplandığı bir şehir olmuş ve kendine özgü bir eğitim geleneği oluşturmuştur. Çatışmalardan önce Arapça ve ilahiyat eğitimi konusundaki birikimi nedeniyle Türk öğrenciler, Şam'da Türk öğrenci mahalleleri oluşturacak kadar yoğunlaşmışlardır. Çatışmalara kadar Suriye eğitim alanındaki bu üstünlüğünü devam ettirmiş, bölge ülkelerine kıyasla eğitim seviyesi sürekli üst seviyede kalmıştır. Dünya Bankası verilerine göre Arap Dünyasında temel eğitimin en iyi verildiği ülke Suriye olmuştur.¹ Birleşmiş Milletler'e göre Suriye'de yetişkin nüfusun okuma yazma oranı 2005 yılında % 80,8 (Fas'ta bu oran % 52,3'dir), genç nüfusun okuma yazma oranı 2004 yılında % 92,5, ilköğretime kayıtlı nüfusun oranı kız ve erkek gruplarının her ikisi için de % 95'tir.² Suriyelilerin eğitime olan tutkuları sonucunda daha iyi ve pahalı eğitime olan talebi karşılamak için 1990'lardan itibaren özel okullar, sonrada özel üniversiteler açılmaya başlamıştır.³ Ancak çatışmalar Suriye'de eğitimi bitme noktasına getirmiştir. Çatışmalar nedeniyle Suriyelilerin sığındığı ülkelerde de eğitim çok güç şartlarda devam ettirilmeye çalışılmakta, çok sayıdaki Suriyeli öğrenci eğitim imkânlarından mahrum bulunmaktadır.

Suriye krizi, uzun sınır komşuluğu, iki ülke arasındaki tarihi ve kültürel bağlar, karşılıklı ekonomik bağımlılık ve de sığınmacılar gibi nedenlere Türkiye'yi yakından ilgilendirmektedir.⁴ Özgürlük, demokrasi ve reform talepleriyle Suriye'de Mart 2013'te başlayan olaylarda Birleşmiş Milletler verilerine göre Ekim 2013'e kadar 120.000 kişi ölmüş, milyonlarca insan ülkelerini terk etmek zorunda kalmıştır. Türkiye, Suriye'de yaşanan olaylara ilgisiz kalmamıştır.⁵

Türkiye Nisan 2011 tarihinde 250 kişilik ilk grubun giriş yapmasından itibaren, yüz binlerce sığınmacıya kapılarını açmıştır.⁶ Türkiye'nin, Suriyeli sığınmacıların diğer

*Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, seydi73@gmail.com

¹ Gür, N. "Suriye Eğitim sistemi", *Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara 2007, s. 524.

² Aydın, S. "Suriye Arap Cumhuriyeti Raporu, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi", 2009, s. 3-4, http://www.uekibb.org/raporlar/suriye_677111667.pdf Erişim: Eylül 2013.

³ Gür, a.g. makale, s.524.

⁴ Sandıklı, A., SemİN, A. "Bütün Boyutlarıyla Suriye Krizi ve Türkiye" BİLGESAM Rapor, No:52. 2012, s. 3, www.bilgesam.org/tr/index.php?option=Erişim: Ağustos, 2013.

⁵ Çetin A., Uzman N. "Sığınmacılar Çerçevesinde Suriye-Türkiye İlişkilerine Bir Bakış", *Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi*, 1(1): 3-18,2013.

⁶ TürkiyeBüyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, "Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu", 2012, s.3, http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/belge/ulkemize_siginan_suriye_vatandaslarinin_barindiklari_cadirkentler_hakkinda_inceleme_raporu_3.pdf. Erişim: Ağustos, 2013.

ihtiyaçlarını olduğu gibi, eğitim ihtiyaçlarını da karşılamak için yoğun çaba sarf ettiği görülmektedir. Ancak son veriler ışığında Türkiye'ye sığınan Suriyeli sayısı beş yüz bini geçmiştir. Bu sığınmacıların 200.000'i oluşturulan kamplarda ikamet ederken, asıl büyük kısmı kampların dışında yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadır.⁷ Yüksek sayıdaki sığınmacıların pek çok hizmetlere olduğu gibi eğitim hizmetlerine ulaşmasında da sorunlar yaşanması imkân dâhilindedir.

Eğitimin insan hayatında ve milletlerin kimliklerini inşa etmedeki rolü büyüktür. Suriye'de olayların Dera şehrinde bir okulda, çocukların duvara yazdığı "halk düzenin yıkılmasını istiyor" yazısıyla başladığı bilinmektedir. Olayların eğitim kurumunda başlamasını eğitime verilmesi gereken önem konusunda bir motivasyon aracı olarak düşünebilir ve gelecek adına bu alanda çalışmalarımızı yoğunlaştırabiliriz.

Çalışmanın Önemi

Mardin'de bulunan Suriyeli akademisyenler, yerel gazeteci ve yazarlarla Suriye'deki gelişmeleri değerlendirmek için toplantı yapmışlardır. Toplantı boyunca üzerinde durdukları tek konu Türkiye'ye sığınan Suriyeli çocuk ve gençlerin eğitimi olup, konuyla ilgili kullandıkları ifadeler dikkate değerdir: "Bu çocuklara okul, gençlere de üniversite kapıları açılmazsa her geçen gün büyük sorunlar çıkabilecektir. Sokaklardan alınarak eğitilmeyen her Suriyeli çocuk ve gencin kötü yola, zararlı alışkanlıklara bulaşma ve olumsuz sosyal patlamalara neden olma riski çok yüksektir".⁸

Bu çalışma ile söz konusu alanda yaptığımız araştırmada akademisyen ve eğitimci görüşleriyle elde ettiğimiz veriler değerlendirilmiştir. Suriyelilerle ilgili, eğitim konusunda yaşanmakta olan olayların, mevcut ve muhtemel sıkıntılarıyla birlikte, barındırdığı fırsatlara ait veriler de elde edilmiştir.

Araştırma, Suriyelilerin eğitimine odaklanması ve Suriye'nin gelecekteki eğitim sisteminin yapılandırılmasını kapsaması konusunda, araştırmacının bilgisi dâhilindeki ilk çalışmadır. Bu kapsamda görüşülen Suriyeli akademisyen ve eğitimciler başka ülkelerin teşvik ve talepleriyle, çatışmalardan sonrası için, Suriye'nin ekonomisi, siyasi durumu ve benzeri alanlarda çalışmaların yapıldığını, ancak eğitim konusunda bu anlamda bir çalışmanın olmadığını söylemişlerdir. Tüm şiddetiyle devam eden çatışmalar, Suriye'de kalan yakınlarının sorunları, barınma ve benzeri konular çok ön planda olduğu için eğitim konusuyla bu zamana kadar fazla ilgilenemediklerini belirtmişlerdir. Bu araştırma kapsamında kendileriyle irtibata geçilmesinden sonra konuyu daha ciddi şekilde gündeme aldıklarını ve Suriye'nin geleceği açısından bunun çok önemli olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Çalışmanın Amacı

Bu araştırmada çatışmaların Suriye'de eğitim alanında ortaya çıkardığı problemlerin, Türkiye'deki Suriyelilerin eğitim durumunun ve eğitim adına Türkiye'den taleplerinin değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

Bu amaca ulaşmak için araştırma kapsamında şu sorulara cevap aranmıştır:

⁷ Oktay, F. "Başkan Fuat Oktay'ın açıklamaları", www.afad.gov.tr. Erişim: Ekim, 2013.

⁸ İsmail, F., el-Mecid, F. "Mardin'deki Suriyeli Akademisyenlerin Basın ve Yazarlarla Toplantısı", www.ilkehaberajansı.com.tr, Erişim: Eylül 2013.

1. Çatışmaların Suriye'de eğitim alanında ortaya çıkardığı problemlere ilişkin Suriyeli akademisyen ve eğitimcilerin görüşleri nelerdir?
2. Çatışmaların başlaması üzerine Türkiye'ye gelen Suriyeli öğrenci, akademisyen ve eğitimcilerin durumlarına ilişkin, Suriyeli akademisyen ve eğitimcilerin görüşleri nelerdir?
3. Çatışmaların ortaya çıkardığı sorunlara karşı Suriyeli akademisyen ve eğitimcilerin eğitim adına Türkiye'den talepleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırmanın görüşme ve odak grup görüşme yöntemleri kullanılmıştır. Nitel araştırmada birden fazla veri toplama yönteminin bir arada kullanılması oldukça yaygındır. Araştırmacı veri toplama yöntemlerinin artılarını ve eksilerini dikkate alarak, araştırma sorusuna yanıt verebilecek birden fazla yöntemi araştırmada kullanabilir. Bu şekilde, bir veri toplama yönteminin sınırlılığı, diğer bir veri toplama yöntemi ile aşılmaya çalışılır. Bu yaklaşım araştırmada elde edilen bulguların geçerlilik ve güvenilirliğini artırma konusunda önemli katkılarda bulunabilir.⁹

Görüşmelerin amacı tutum ve kanaatları meydana çıkarmaktır.¹⁰ Briggs (1986), görüşmenin bireylerin deneyimlerine, tutumlarına, görüşlerine, şikâyetlerine, duygularına ve inançlarına ilişkin bilgi elde etmede oldukça etkili bir yöntem olduğunu belirtmiştir. Görüşme bireylerin zaman zaman birbirini duymadığı, mesajların yanlış alındığı ve çok az derinliğin bulunduğu sıradan bir konuşmadan farklıdır. Stewart ve Cash (1985) görüşmeyi “önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci” olarak tanımlamıştır.¹¹

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile katılımcıların görüşlerine başvurulmuştur. Bu görüşme tekniğinde araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme protokolünü hazırlar. Araştırmacı görüşmenin akışına bağlı olarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılandırmasını sağlayabilir.¹²

Odak grup görüşmelerinde karşılıklı etkileşim ve çağrışımlarla yeni fikirlerin ortaya çıkması ve zengin bir bilgi akışı sağlamak amaçlanmıştır. Powell (1996) ve diğerlerine göre odak grup görüşmesi “araştırmacı tarafından seçilmiş ve bir araya getirilmiş bir grup insanın kendi deneyimlerinden yola çıkarak araştırmaya konu problem hakkında görüş belirtmeleri ve tartışmalarıdır” (aktaran Gibbs, 1997). Odak grup görüşmelerinde grup dinamikleri, verilen yanıtların kapsamını ve derinliğini etkileyen önemli bir etkidir. Aynı zamanda bireysel görüşmelerden farklı olarak gruptaki bireylerin birbirleriyle etkileşimleri sonucu zengin bir veri seti oluşturmaya

⁹ Yıldırım, A., Şimşek, H. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2013, s. 97.

¹⁰ Duverger, M. *Sosyal Bilimlere Giriş*, çev. Ü. Oskay, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1990, s. 247.

¹¹ Yıldırım, a.g.e. s. 147.

¹² Türnüklü, A. “Eğitim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme”, 2000, s.547, www.pegem.net/dosyalar/dokuman/1126-20110715121015-turnuklu.pdf, Erişim: Eylül, 2013.

yardımcı olur.¹³ Bireysel görüşmelerde elde edilemeyen birçok bilgi, grupça görüşmelerle sağlanabilir.¹⁴

Çalışma Grubunun Oluşturulması

Araştırma Suriye'den Türkiye'ye sığınan ya da sıklıkla Türkiye'de bulunan, konu ile ilgili deneyim ve bilgi sahibi, akademisyen ve eğitimcilerle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu oluşturulurken kartopu örneklemeden yararlanılmıştır. Kartopu yaklaşımı araştırmanın problemine ilişkin olarak zengin bilgi kaynağı olabilecek bireylerin saptanmasında özellikle etkilidir. Konuyla ilgili en çok kimin bilgi sahibi olabileceği sorusu ile başlayan süreç ilerledikçe, elde edilen isimler tıpkı bir kartopu gibi büyüyerek devam edecektir. Bir süre sonra belirli isimler öne çıkmaya, daha kritik bireylere ulaşmaya, araştırmacının görüşmesi gereken birey sayısı azalmaya başlayacaktır. Bu şekilde araştırmacı daha zengin bilgi kaynaklarına sahip olacaktır.¹⁵

Bu amaçla çalışmanın ilk aşamasında kartopu yöntemiyle ulaşılan 10 Suriyeli akademisyen ve eğitimciyle birebir görüşmeler gerçekleştirilmiştir. İlk olarak Elazığ'da yaşayan Suriyeli 2 öğretim üyesi ile başlayan görüşmeler, Eskişehir'den 1, İstanbul'dan 6, İngiltere'de yaşayıp sıklıkla Türkiye'ye gelen 1 akademisyen ve eğitimci ile gerçekleştirilmiştir.

Görüşmelerde ulaşılan Suriyeli akademisyen ve eğitimcilerin aracılık ve katılımıyla, Türk akademisyenlerden de destek alınarak, 2 adet odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmelerinin gerçekleşmesinde, Suriyeli eski bir yönetici ve akademisyen olup şu anda Suriye Ulusal Koalisyonu Yüksek Eğitim Komisyonu'nun temsilciliğini yapan, Dr. Mehmet'in talep ve teşvikleri etkili olmuştur. Bu görüşmeler Dr. Mehmet'in belirlediği Suriye eğitiminde deneyim ve bilgi sahibi eğitimci ve akademisyenlerle birlikte, Türkiye'deki üniversitelerden eğitim fakültesinden 3, ilahiyat fakültesinden 2, iktisadi ve idari bilimler fakültesinden 1 öğretim üyesinin katılım ve desteğiyle yapılmıştır.

Dr. Mehmet, kendisiyle yaptığımız görüşmede araştırma konusu olan durumu Türk akademisyenlerle birlikte değerlendirmeyi talep etmiştir. Uzman desteği alınarak, ilahiyat fakültelerinin özellikle Arap dili eğitimi konusunda Suriye imkânlarından yararlanma, eğitim ve iktisadi ve idari bilimler fakültelerinin de bilgi ve tecrübelerini aktarma ve Suriyeli eğitimcilerin taleplerine yardımcı olma pozisyonuna sahip olduğu değerlendirilmiştir. İlk odak grup görüşmesi 22 Mayıs 2013'te, ikinci odak grup görüşmesi 20 Haziran 2013'te gerçekleştirilmiştir.

Odak grup görüşmeleri İstanbul'dan 9, Eskişehir'den 1, İngiltere'den 1, ABD'de yaşayıp sıklıkla Türkiye'ye gelen 2 akademisyen ve eğitimciyle gerçekleştirilmiştir. Görüşme ve odak grup görüşmelerinin her ikisine 5 adet Suriyeli akademisyen ve eğitimci katılmıştır. Görüşmelerde 10, birinci odak grup görüşmesinde 6, ikinci odak grup görüşmesinde 11 olmak üzere toplam 15 Suriyeli akademisyen ve eğitimci araştırmada yer almıştır.

Görüşme ve odak grup görüşmesine katılan akademisyen ve eğitimcilerin tamamı Türkiye'de kamplar dışında kalmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu, Suriyeli

¹³ Yıldırım, A., Şimşek, H.a.g.e. s. 179.

¹⁴ Karasar, N. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2013, s.167.

¹⁵ Yıldırım, A., Şimşek, H.a.g.e. s.139 **Tablo 1. Katılımcılara Ait Bilgiler**

akademisyen ve eğitimcilerin oluşturduğu, devrimi destekleyen ve Suriyelilere yardımcı olamaya çalışan organizasyonlar içerisinde etkin görevler almaktadır. Katılımcılara ait bilgiler Tablo 1'de gösterilmiştir.

İsim	Görüşme yapıldı	1.odak grup görüşmesi	2.odak grup görüşmesi	Eğitim seviyesi	Branşı	Mesleği	Yaşadığı yer
Harun	*			Doktora	İlahiyat	Öğretim üyesi	Elazığ
Haris	*			Doktora	İlahiyat	Öğretim üyesi	Elazığ
Ammar	*	*		Yüksek Lisans	İlahiyat	Öğretim görevlisi	Eskişehir
Kübra	*		*	Lisans	Eğitim	Eğitimci	İstanbul
Mehmet	*	*	*	Doktora	Psikoloji	Yönetici, öğretim üyesi	İstanbul
Ahmet	*			Yüksek Lisans	Mühendis	Öğretim görevlisi	İstanbul
Zeki	*	*	*	Doktora	İletişim	Öğretim üyesi	İstanbul
Selim	*	*	*	Doktora	Mühendis	Öğretim üyesi	İstanbul
Alim	*	*	*	Doktora	Hekim	Öğretim üyesi	İstanbul
Sami	*	*	*	Doktora	Muhasebe	Eğitimci	İngiltere
Hasan			*	Doktora	Mühendis	Eğitimci	ABD
Hüseyin			*	Doktora	Hekim	Eğitimci	ABD
Mustafa			*	Doktora	Hekim	Eğitimci	İstanbul
Abdullah			*	Doktora	Eğitim	Eğitimci	İstanbul
Hadi			*	Yüksek Lisans	Mühendis	Öğretim Görevlisi	İstanbul

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma sürecinde veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Araştırmanın amacına uygun olarak hazırlanan bu form 2 uzman görüşüne başvurularak geliştirilmiştir. Görüşme formu Arapçaya tercüme edilmiş, tekrar Türkçeye dönüştürülüp dil açısından eşdeğerliliği sağlanmıştır. Görüşme formu, Eskişehir'de araştırmanın örneklemini içerisinde yer almayan 2 Suriyeli akademisyene pilot olarak uygulandıktan sonra, gelen dönütler doğrultusunda son şeklini almıştır. Odak grup görüşmeleri de bu form doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Görüşme formu Ek1'de yer almaktadır.

Katılımcıların kendilerini Arapça daha rahat ifade edebilmeleri için görüşme ve odak grup görüşmelerinde tercüman kullanılmıştır. Türkçe öğretmeni olan Suriyeli bir katılımcıyla Türkçe, İngiltere'de yaşayan Suriyeli bir katılımcıyla İngilizce, diğerleriyle ise tercüman vasıtasıyla, Arapça görüşme yapılmıştır. Görüşmelerde, görüşme sırasında birbirine tercüme yapılmazken, odak grup görüşmeleri esnasında tüm konuşmalar Türkçe ve Arapçaya tercüme edilmiştir. Görüşmelerde bir Arapça tercüman bulundurulurken, odak grup görüşmelerinde iki Arapça tercüman kullanılmıştır. Çalışmaların tamamı ses kaydedici ya da kamera ile kayda geçirilmiştir.

Görüşme kayıtları önce 1 tercüman tarafından sesli olarak birebir tercüme edilmiş, sonrasında yazıya geçirilmiştir. Türkçe tercümeden yazıya geçirilen bu metin ikinci bir tercümana kontrol ettirilerek dil eşdeğerliliği sağlanmıştır. Odak grup görüşmelerinin dil eşdeğerliliği iki tercümanın katılımı vasıtasıyla sağlanmıştır. Birebir yapılan tercüme yazıya geçirildikten sonra toplantı tutanakları ve sonuç raporları hazırlanmıştır. Bunların Arapçaya tercüme edilip katılımcılarla paylaşılmasıyla dil eşdeğerliliği pekiştirilerek katılımcı teyidi sağlanmıştır. 5 saat süren birinci odak grup görüşmesinde 30, 3 saat süren ikinci odak grup görüşmesinde 14 word sayfası Türkçe veri elde edilmiştir. Her iki odak grup görüşmesinin ortasında 1 saatlik ara verilmiştir. 2013 Nisan, Mayıs, Haziran aylarında görüşme ve odak grup görüşmeleriyle toplanan veriler, 2013 Ekim ayında yayına hazır hale gelmiştir.

Birinci odak grup görüşmesi öncesinde, görüşme formunun pilot denemesi yapılan, 2 Suriyeli akademisyenle birlikte 4 Türk akademisyenin desteğiyle odak grup görüşmelerinin pilot denemesi yapılmıştır. Görüşme formu önceden odak grup görüşmesinin katılımcılarıyla paylaşılmış ve görüşmenin akışı bu form doğrultusunda yönlendirilmeye çalışılmıştır. Araştırmacının organize ve kontrolünde gerçekleşen odak grup görüşmelerinin her ikisinde, eğitim fakültesinde yönetici olan bir öğretim üyesinin toplantıyı yönetmesi sağlanmıştır.

İki uzman görüşü alınarak oluşturulan görüşme formuyla yapılan ilk görüşmeye bir uzmanın katılımı sağlanmıştır. Odak grup görüşmelerinin her ikisi uzman Türk akademisyenlerin katılımı ile gerçekleşmiştir. Ayrıca görüşme ve odak grup görüşmeleriyle elde edilen bulgular, odak grup görüşme sürecinde yer alan Türk akademisyenlere incelenip geri bildirimleri sağlanmıştır. Bu şekilde araştırmanın geçerlilik ve tutarlılığına katkı sağlanmıştır.

Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme süreçlerinde kullanılan sorular dikkate alınarak da sunulabilir. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır.¹⁶ Araştırmanın verileri şu iki çerçevede toplanmıştır:

- 1.Tercüman aracılığıyla ya da doğrudan yapılan birebir görüşmelerde, görüşme formundaki soruların görüşülenlere yöneltilmesi ile elde edilen veriler.
- 2.Tercümanlar aracılığıyla yapılan odak grup görüşmelerinde, görüşme formundaki soruların görüşülenlere yöneltilmesi ile elde edilen veriler.

Bu başlıklar altında düzenlenen veriler görüşme formundaki ilgili alt başlıklarda bir araya getirilmiştir. Sağlanan verilerden çarpıcı bulunan ifadeler alıntılanarak verilmiştir. Odak grup görüşmesinde verilerin analizinde elde edilen temalar belli başlıklar altında düzenlenerek alıntılarla birlikte verilmiştir.

Türk akademisyenler odak grup görüşmelerinde sorunların çözümüne yönelik fikir ve tespitlerini belirtmişlerdir. Bu nedenle çalışmanın odak grup görüşmeleri kısmında, sorunlara ait bulgularla birlikte çoğu zaman çözüm önerileri de ifade edilmiştir. Görüşmenin sürecine uygun olarak bu önerilere araştırmanın bulgular ve yorumlar kısmında yer verilmiştir. Çalışmanın sonuç ve öneriler kısmında ise tüm araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

¹⁶ Yıldırım, A., Şimşek, H. a.g.e. s. 256

Sınırlılıklar

Tercüme, ulaşım, konaklama ve benzeri masrafların artmaya başlaması üzerine araştırmayı daha fazla genişletmek ve sürdürmek mümkün olmamıştır. Çalışmanın bundan sonraki kısmının ancak proje desteği ile devam edebileceği değerlendirilmiştir.

Muhtemel güvenlik kaygıları göz önünde tutularak güvenilir ve güçlü referanslarla ilgili kişilere ulaşılmaya gayret gösterilmiştir. Özel hayatın gizliliği ve olası güvenlik problemleri nedeniyle görüşme yapılan kişilerin kişisel bilgilerine açık olarak yer verilmemesine dikkat edilmiştir. İsimleri yerine rumuz kullanılmıştır.

Güvenlik problemi görüşme ve odak grup görüşmelerinde öne çıkmıştır. İkinci odak grup görüşmesine, Suriye Muhafız ve Devrimci Güçler Ulusal Koalisyonu tarafından geçici hükümet başbakanı seçilen Gassan Hito da katılacağını ifade etmişken, güvenlik nedeniyle son anda katılamamıştır. Bu nedenlerle katılımcıların kişisel bilgilerinin kullanılması konusunda dikkatli davranılmaya çalışılmıştır. Suriye silahlı kuvvetlerinden ayrılıp Türkiye'ye sığınarak konaklama merkezinde kalan bir asker, elektronik haberleşme aracı ile uluslararası basına demeç vermesi nedeniyle, Suriye'de yerleşik bulunan yaklaşık 300 tane yakınının öldürüldüğü bildirilmiştir.¹⁷

BULGULAR VE YORUMLAR

1. Tercüman aracılığıyla ya da doğrudan yapılan birebir görüşmelerde, görüşme formundaki soruların görüşülenlere yöneltilmesi ile elde edilen bulgular

Araştırmanın ilk aşamasında görüşme yapılan Suriyeli 10 akademisyen ve eğitimciye; 1. Çatışmaların Suriye'de eğitim alanında ortaya çıkardığı problemlere, 2. Çatışmaların başlaması üzerine Türkiye'ye gelen Suriyeli öğrenci, akademisyen ve eğitimcilerin durumlarına, 3. Çatışmaların ortaya çıkardığı sorunlara karşı Suriyeli akademisyen ve eğitimcilerin eğitim adına Türkiye'den taleplerine ilişkin üç başlık halinde sorular yöneltilmiştir. Bu sorular neticesinde aşağıdaki bulgulara ulaşılmış, elde edilen bulgular her bölümle ilgili ayrıca yorumlanmıştır. Çoğunluğu eğitim konusunda uzman akademisyenlerin oluşturduğu katılımcılardan, zaman zaman geniş alıntılar yapılarak durum ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1.1. Çatışmaların Suriye'de eğitim alanında ortaya çıkardığı problemlere ilişkin Suriyeli akademisyen ve eğitimcilerin görüşleri

İlk olarak katılımcılara çatışmaların Suriye'de eğitim alanında ortaya çıkardığı problemlere ilişkin genel bir soru sorulmuş; Suriye'deki eğitimin genel durumuyla birlikte, okulların, öğrencilerin, akademisyen ve eğitimcilerini durumuna ilişkin şu veriler elde edilmiştir:

1.1.1. Katılımcıların Suriye'deki eğitimin genel durumuna ilişkin görüşleri:

Katılımcılar, çatışmaların Suriye'de eğitimi durma noktasına getirdiğini, Suriye'de, komşu ülkelerde ve Türkiye'de eğitim alamayan on binlerce Suriyeli öğrencinin olduğunu belirtmişlerdir. Suriyeliler için felaket durumlarındaki acil eğitim şartlarının söz konusu olduğunu, okul ve öğretmen yokluğunun en büyük problem olduğunu, eğitimle ilgili problemlerin çözülmemesi durumunda gelecekte çok büyük sorunlar

¹⁷ TBMM, a.g. rapor

yaşanabileceğini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan bazıları eğitimle ilgili konuları ilk kez görüşmeler sırasında gündemlerine aldıklarını söylemişlerdir. İçinde buldukları ağır şartların ve yaşadıkları büyük trajedilerin eğitimcileri bile eğitimden uzaklaştırdığı görülmüştür. Katılımcıların bu konudaki görüşleri şu şekildedir; **Zeki**: “Suriye’deki eğitim özellikle muhalif bölgelerde durmuş gibidir diyebilirim. Bu Suriye halkı için saatli bir bomba gibidir. En yakın zamanda çözülemezse patlayacak. Bu durum bizim başımıza gelecekte de çok sorun olacak.” **Alim**: “Kanaatimce şu an eğitim diye bir şey kalmadı. Suriye’de eğitim iflas etmiş durumda. Şam’ın içerisinde ve İdlib’de belki birkaç yerde vardır. Diğer geri kalan bölgelerde çok az bir şekilde sürüyor. Komşu ülkelerde ve de Türkiye’de eğitim alamayan on binlerce Suriyeli öğrenci var. Çocuklarımızın geleceği için çok endişelenmeliyiz.” **Selim**: “Şu anda felaket şartlarındaki eğitim durumu, diğer bir ifadeyle acil eğitim durumu söz konusu. Birleşmiş Milletler’in acil eğitimden sorumlu teşkilatlarının da belirttiği gibi acil eğitimdeki ihtiyaçlar normal eğitimden daha az ve çok farklı. Mesela normal eğitimde binalar hakkında konuşmuyoruz. Ama şu anda Suriyeliler için en büyük problemler okul binaları ve öğretmen.” **Mehmet**: “Suriye için de zaten eğitim diye bir şey kalmadı. Gidilen ülkelerde de durum pek parlak değil. Başka ihtiyaçların yanında eğitim ihtiyacı da gittikçe artıyor.”

1.1.2. Katılımcıların Suriye’deki okulların durumuna ilişkin görüşleri:

Katılımcılar Suriye’de okulların büyük kısmının askeri amaçlar, sığınma ve benzeri şeyler için kullanıldığını, bunun sonucunda çok sayıda okulun öncelikle hedef alınıp bombalandığını ifade etmişlerdir. Okulların çatışma ortamında ortaya çıkan bina ihtiyacını karşılamak için kullanılması ve bu yüzden de hedef haline gelmesinin, öğrencilerin okula devamına imkân tanımadığı anlaşılmaktadır. Bu konudaki katılımcı görüşleri şu şekildedir; **Kübra**: “Okullar çoğunlukla kapandı. Çocuklar okula gittikleri zaman her an tepelerine bir bomba inebiliyor ve eve dönmüyorlar. Onun için okullar çoğunlukla kapalı.” **Zeki**: “Birçok Suriyeli komşu şehirlere göç edince okullara sığındılar. Öğrenciler ve aileleri bu okullarda kaldılar. Rejim sonradan okulları, üniversiteleri bombalamaya başladı. Rejim bombardımana başlayınca nerde silah taşıyan kişiler varsa, oranın okul olduğuna, orada öğrencilerin, sivilin olup olmadığına bakmaksızın tamamen yerle bir etti. Bombalamadan ve sığınmacılardan dolayı ciddi sorunlar var.” **Haris**: “Çatışmalar başladıktan sonra Suriye’deki okul ve üniversiteler karargâh yapıldı. Bazıları da hapisane olarak kullanılıyor.”

1.1.3. Katılımcıların Suriye’deki öğrencilerin durumuna ilişkin görüşleri:

Katılımcılar Suriye’nin büyük kısmında okula devam etmenin söz konusu olamayacağı bir ortamın mevcut olduğunu, başka ülkelere göç edenlerin de eğitim konusundaki sıkıntılarının büyük oranda devam ettiğini belirtmektedirler. Suriyeli öğrencilerin çatışmalarda değişik taraflarda aktif olarak yer aldıklarını, çatışmaların göç, hapis, ölüm gibi kötü sonuçlarının öğrenciler içinde geçerli olduğunu söylemektedirler. Özellikle küçük çocukların en yakınlarını kaybetmekten, yaşadıkları korkunç acı ve olaylardan dolayı büyük travma yaşadıkları ifade edilmektedir. Küçük yaştaki öğrenciler için çatışmaların neden olduğu travmaların, ileri yaştaki öğrenciler içinse çatışmalara aktif olarak katılmanın öncelikle söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların bu konuda ki ifadeleri şu şekildedir; **Zeki**: “Suriyeli öğrenciler devrimin başlangıcından beri güçlü bir katılım gösterdiler. Rejimin baskıları, gösterdiği şiddet arttıkça bu kesimin direnişleri ve katılımları arttı. Bunun neticesinde 18 yaşından küçük çok sayıda öğrenci Suriye hapisanelerinde. Aynı zamanda öğrencilerden birçok şehit var.” **Mehmet**: “Muhalif bölgelerdeki Suriyeli öğrenciler

devrimi olumlu olarak algıladılar, yani desteklediler. Rejimi destekleyen bölgelerdeki öğrencilerde ise korku ve endişe hâkim. Devrime, olanlara şüpheli bir gözle bakıyorlar. Hepsinin ortak bir yönleri var. Okula gitmiyorlar.” **Kübra:** “En küçük öğrenciler bile silahların isimlerini, savaş arabalarının çeşitlerini hep öğrendiler. Çocukluk bayatları kalmadı. Onların geri çocukluğa döndürmesi de çok zor olacak. Daba çocuk yaşta büyüdüler. Ama artık çocukta olamayacaklar.” **Ammar:** Çok sayıda öğrenci gördüğü acılar nedeniyle psikolojik sorunlar yaşıyor. Çocuklar gözlerinin önünde babalarının, annelerinin öldürüldüğünü, kardeşlerinin, arkadaşlarının parçalandığını görüyorlar.” **Harun:** “Bazı öğrencilerimiz Suriye’de başka şehirlerde sığınmacı olarak yaşıyorlar. Bazıları olaylardan itibaren iki yıl içinde hiçbir eğitim kurumuna gitmemişler. Bazı öğrencilerde Suriye dışında Türkiye gibi ülkelere gittiler. Onların çoğunluğu da eğitime başlayamadılar. Başka ülkelere sığınan öğrencilerin bazıları gittikleri ülkelerde daha çok sıkıldılar. Suriye’ye geri dönenler oldu.”

1.1.4. Katılımcıların Suriye’deki akademisyen ve eğitimcilerin durumuna ilişkin görüşleri: Suriye’deki akademisyenlerin büyük tehlike altında olduğu, özellikle hedef alındığı, pek çok akademisyenin yaşamını yitirme, tutuklanma gibi durumlarla karşı karşıya olduğu belirtilmiştir. Suriye’de akademisyenlerin halktan farklı olarak, rejimi destekleme oranının daha yüksek olduğu söylenmektedir. Devrim taraftarı akademisyenlerin çoğunluğunun Suriye’yi terk ettiği, bunların bir kısmının gittikleri ülkelerde akademisyenliğe devam ederken bir kısmının başka işlerde çalıştığı ya da işsiz olduğu, olayların akademik gelişim ve araştırmaları da olumsuz etkilediği belirtilmektedir. Eğitimcilerin önemli bir kısmının zor şartlar altında Suriyeli öğrencilerin eğitimi için çalıştığı ifade edilmiştir. Suriyeli akademisyenlerin meslektaşları için uluslararası alanda çalışmalar yapma gayreti içinde oldukları da belirtilmiştir. Akademisyenlerin toplumda etkili görülen kişiler olarak çatışmalardan daha fazla etkilendikleri ve bu çatışmaların Suriye için her alanda olduğu gibi akademik birikim alanında da büyük kayıplar oluşturduğu anlaşılmaktadır. Suriyeli akademisyenlerin kendi yaşadıklarını da ifade ettikleri görüşme notlarından alıntı yapılan kısmı şu şekildedir; **Haris:** “Suriye’de kalan mağdur kardeşlerimiz konusunda büyük sıkıntılarımız var. Özellikle hocaların yaşadığı emniyet sorunu var. Akademisyen ve eğitimcilerden büyük miktarda öldürülen veya tutuklananlar var. Öğretmenlerimizin önemli bir kısmı çok zor şartlar altında, halen Suriyeli çocuklara eğitim vermeye gayret ediyorlar.” **Zeki:** “Ben bir akademisyen olarak konferanslarımda devleti eleştirdiğim için tutuklandım. Hapisten çıktıktan sonra gösterileri düzenlemede devrime iştirak ettim. Son merhalede ise Humus şehrinde siyasi büroların üyesi oldum. Birleşmiş Milletlerde ve birçok uluslararası görüşmelerde Humus’u temsil ettim. Bu olayların akademik verimliliğe etkisi olumsuz oldu. Araştırmalarım aksadı. Devrim başladığından beri hiçbir akademik yayın yapamadım.” **Harun:** “Suriye’deki öğretmen ve akademisyenler geniş bir kuşaktır. Rejimle olan tecrübelerinin sonucu bazıları ciddi bir şekilde devrimi destekliyor. Bazıları da tarafsız, kimin kazanacağını onlar için çok önemli değil. Bazıları da rejimin propagandacıları. Fakat öğretmenlerden farklı olarak, üniversite hocaları halkı temsil edecek şekilde dengeli değil. Halkın genel durumunu yansıtmazlar. Özellikle muhalif akademisyenler her an tehlikeyle yüz yüze. Bunlardan tutuklanan ve öldürülen çok var.”

1.2. Çatışmalar üzerine Türkiye'ye gelen Suriyeli öğrenci, akademisyen ve eğitimcilerin durumlarına ilişkin, Suriyeli akademisyen ve eğitimcilerin görüşleri

İkinci olarak katılımcılara Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin, akademisyen ve eğitimcilerin durumlarına ilişkin soru sorulmuş; eğitimle ilgili Türkiye'deki genel durum, kamplardaki öğrencilerin durumları, kampların dışındaki öğrencilerin durumları, üniversite öğrencilerinin durumları, akademisyen ve eğitimcilerin durumlarına ilişkin şu veriler elde edilmiştir:

1.2.1. Katılımcıların Eğitimle ilgili Türkiye'deki Suriyelilerin genel durumuna ilişkin görüşleri: Görüşme yapılan kişiler çatışma sürecinin uzamasının eğitim sorununu ön plana çıkardığını, diğer ihtiyaç konularında olduğu gibi eğitim konusunda da Türkiye'nin çaba gösterdiğini belirtmektedirler. Ancak kampların dışında eğitimin her kademesinde, kamplarda ise özellikle yükseköğrenim konusunda önemli sorunlar yaşanmakta olduğunu ifade etmektedirler. Zaruret ve ihtiyaçların çok büyük çapta olmasına karşı mevcut yardım ve gayretlerin yetersiz kaldığını, başta Milli Eğitim Bakanlığı'ndan ve gönüllü kuruluşlardan daha güçlü destek beklediklerini söylemektedirler. Gönüllü Suriyeli grupların merkezi bir sistem olmadan Suriyelilerin eğitimine destek olamaya çalıştıklarını da ifade etmektedirler. Suriyelilerin çok büyük olan ihtiyaçları karşısında Türkiye'nin yaptığı önemli şeylerin küçük kaldığı görülmektedir. Konu ile ilgili katılımcıların ifadeleri şu şekildedir; **Ahmet:** *"Mülteciler Türkiye'ye geldiklerinde ilk başta yemek, sağlık gibi temel ihtiyaçlar konuşuldu. Eğitim çok konuşulmadı. Belki sorunun bu kadar uzayacağı düşünülmedi. Bir sene geçtikten sonra eğitimde büyük soruna dönüştü."* **Alim:** *"Daha çok desteğin hem hocalara hem de öğrencilere sağlanması gerekiyor. Bunun zorluğunun farkındayız. Ama ideal olana ulaşamadığımızı da ifade etmek isterim. Türk eğitim bakanlığı tarafından güçlü bir destek maalesef göremedik. Böyle olunca da gerekli olan ihtiyaçlar karşılanamadı. Sivil toplum kuruluşlarından da yeterli desteği göremediğimizi ifade etmek istiyorum."* **Zeki:** *"Türkiye'ye göstermiş olduğu bütün çabalardan dolayı müteşekkirimiz. Türkiye bunun en güzelini, en iyisini yaptı. Türkler Suriyelilere karşı çok cömertler. Gösterilen bu cömertlik kamplarda özel okullar açıp donatmak suretiyle eğitime de yansıdı. Bununla birlikte bizim daha fazlasına ihtiyacımız var. Özellikle kampların dışında çözülmesi gereken büyük problemler var."*

1.2.2. Katılımcıların Türkiye'de kamplardaki Suriyeli öğrencilerin eğitim durumuna ilişkin görüşleri: Katılımcılar işin doğasına paralel olarak güçlükler yaşansa da sığınma şartlarında Türkiye'de kamplardaki eğitim durumunun iyi olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak üniversite eğitimi konusunda kamplarda da yeterli desteğin olmadığını belirtmişlerdir. Akademisyen ve eğitimcilerin ifadelerinden Türkiye'nin kamplarda acil eğitim şartlarını büyük oranda karşıladığı anlaşılmaktadır. Katılımcılar bu konuda şunları ifade etmişlerdir; **Harun:** *"Kamplarda eğer bir aile istiyorsa çocuğunu okula gönderebiliyor. Eğitim talebi büyük oranda karşılanıyor diye düşünüyorum. Ama kampların dışında okul imkânı yok. Durum çok kötü."* **Mehmet:** *"Şüphesiz kamplarda eğitim yapılıyor, güzel imkânlar sağlanmaya çalışılıyor. Ancak kitap, boca, mesken anlamında yetersizlikler var. Özellikle üniversite öğrencilerinin eğitim durumları orada da çok iyi değil. Ayrıca kamplarda insanlar kendilerini özgür hissetmezler."* **Selim:** *"Kamplarda da üniversite eğitimiyle ilgili yeterli destek yok. Hocaların maaşlarının ödenmesi konusunda, eğitim materyalleri konusunda, yer konusunda problemler var. Bilemiyorum, belki de işin doğası böyle."*

1.2.3. Katılımcıların Türkiye'de kampların dışındaki Suriyeli öğrencilerin eğitim durumuna ilişkin görüşleri: Katılımcılara göre Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin çoğunluğunun yaşadığı kampların dışındaki öğrencilerin eğitimleri kötü durumdadır. Öğrencilerin büyük kısmı okula gidememektedir. Suriyelilerin açtığı özel okul girişimleri olmakla birlikte bunlar yetersiz, resmiyet ve benzeri açılardan pek çok soruna sahiptir. Belediye ve sivil kuruluşların destekleri çok küçük çaplıdır. Türkiye'ye uyum sağlayabilmek ve eğitim imkânlarından daha iyi faydalanmak gibi nedenlerle Türkçe öğrenme konusundaki gayret ve taleplere karşı yeterli destek yoktur. Tüm bunlar değerlendirildiğinde Türkiye'de kampların dışında eğitim adına önemli bir karmaşa ve boşluğun yaşandığı ortaya çıkmaktadır. Katılımcıların bu konudaki düşünceleri şu şekildedir; **Kübra:** "Kampların dışında eğitim yok diyebilirim. Türkiye'de okulların çoğu Suriyeli öğrencileri kabul etmediler. Önce bazısını kabul ettiler. Sonra ikamet getirmezseniz sizi okula koymuyoruz dediler. Çıkardılar okuldan. Bazen böyle olaylar oldu. Eğitim konusunda çok fazla yardım olmadı. Şimdi bizim için bazı belediyeler, dernekler ayrı okullar çalışmalarına başladılar." **Selim:** "Kampların içindekiler Türkiye'nin müfredatıyla eğitim alıyorlar. Buralarda eğitim konusunda büyük sorun yaşanmıyor. Kampların dışında ise eğitim olarak pek bir şey yok. Yeni gayretler var. Ama çok kimseyi kapsamıyor." **Mehmet:** "Türkiye'de kurabildiğimiz okullarda çocuklarımıza Türkçe öğretme gayreti içindeyiz. Türkiye'de eğitim imkânlarından faydalanmak için bunun önemli olduğunu düşünüyoruz. Ancak şu anda haftada 4 saatlik Türkçe dersimiz var. Bu yeterli görünmüyor." **Sami:** "Türkler eğitim konusunda değil ama başka konularda çok güzel yardımlarda bulunuyorlar. Suriyelilerin eğitimi için daha şeyler fazla yapılabilir. İstanbul'da çok Suriyeli öğrenci var. Okula gidemiyorlar."

1.2.4. Katılımcıların Türkiye'deki Suriyeli üniversite öğrencilerinin eğitim durumuna ilişkin görüşleri: Katılımcıların ifadelerine göre; binlerce Suriyeli öğrenci Türkiye'de üniversite eğitimi alamamaktadır. Maddi imkânlarının olmayışı, dil sorunu, eksik belge sorunu bu konudaki başlıca problemlerdir. Öğrencilerin üniversiteye gidemeyişlerinin başka problemler doğuracağı endişesi vardır. Bu öğrencilerin canlarını zor kurtarıp geldiği ve eğitimleriyle ilgili yardım bekledikleri belirtilmektedir. Katılımcıların felaket şartları diye ifade ettikleri bu ortamda, üniversite eğitimine de temel eğitim gibi çok önem verdikleri görülmektedir. Katılımcılar üniversite eğitimiyle ilgili şu ifadeleri dile getirmişlerdir; **Kübra:** "Türkiye'ye gelen Suriyeli üniversite öğrencisi sayısı on binleri bulmuş durumda. Türk üniversiteleri bunların çok azını kabul ediyor. Suriyeli öğrenciler Türkçe bilmiyorlar. Üniversitelere girmede çok güçlükler var. Bu öğrencilerin boşta olmaları sorun oluşturabilir. Üniversiteye kayıt olanlar bir yol bulmuş oluyorlar. Ama boşta kalınca ne olacağını bilmiyoruz." **Ahmet:** "Türkiye'deki Suriyeli ailelerden özellikle kampların dışındakiler ancak karınlarını zor doyurabiliyorlar. Çocuklarını okutacak imkânları bulunmamaktadır. Dil öğrenmek ve üniversiteye devam etmek için maddi imkân olan Suriyeli öğrenci sayısı çok az." **Mehmet:** "Suriye'de liseyi bitirdiği halde üniversiteye başlayamayanlar veya zor şartlardan dolayı eğitimlerine devam edemeyenler var. Bunlardan eğitimini yarıl原因 olanlar ya da birkaç dersi kaldığı için mezun olamayanlar da var. Yüksek lisans ve doktora yapan öğrencilerden pek çocuğunun ellerinde resmi evrakları olmayabiliyor. Üniversite çağındaki Suriyeli öğrencilerin Türkiye'de en çok çektiği sıkıntı bu. Türkiye 2012'den itibaren bunlara resmi olmayan ders alma hakkı verdi. Ancak bu imkâna Suriyeli öğrenciler çok sıcak bakmadılar."

1.2.5. Katılımcıların Türkiye'deki Suriyeli Akademisyen ve eğitimcilerin durumuna ilişkin görüşleri:

Katılımcıların ifadelerine göre; Türkiye'ye gelen eğitimci ve akademisyenlerden Arapça konusunda uzman pek çok kişi bulunmaktadır. Çatışmalardan önce Şam'da ve Suriye'nin diğer şehirlerinde, Türkiye'den gelenlere kurs ve üniversite eğitimi veren pek çok eğitimci ve akademisyen şu anda Türkiye'dedir. Bunlardan çok az kısmı üniversitelerde iş bulmuşlardır. Büyük kısmı boşta ya da eğitim dışında kötü şartlarda ekmek parası peşindedirler. Yurt dışında çok iyi üniversitelerde eğitim almış ve alanında çok başarılı kişiler de Türkiye'ye gelmişlerdir. Türkiye'deki Suriyeli akademisyen ve eğitimcilerin büyük sorunlarla birlikte, hem sığınmacıların eğitimi hem de Türkler için Arapça dil eğitimi başta olmak üzere önemli potansiyele sahip oldukları anlaşılmaktadır. Katılımcıların bu konudaki ifadeleri şu şekildedir; **Mehmet:** "Herkes gibi onlardan da büyük acılar yaşayanlar var. Bu acılarıyla birlikte geldiler. Onlarında yardım ve desteğe ihtiyaçları var. Yakınlarından çok kimseyi kaybedenler, parasız, evsiz, işsiz durumda olanlar var." **Ammar:** "Suriyeli pek çok akademisyen ve eğitimci Türkiye'de zor durumdadır. Büyük kısmı başka işler yaparak ekmek parası kazanmaya çalışıyor. Aslında bu kişiler hem Türkiye'deki Suriyeliler için, hem de Türkler için Arapça ve diğer alanlarda değerlendirilebilecek durumdadır. İçlerinde yurt dışında eğitim almış pek çok hoca var." **Ahmet:** "Türkiye'de şu an 500 civarında Suriyeli akademisyen işsiz durumda. İstanbul'da ve değişik şehirlerde bulunuyorlar. Çok sayıda iyi yetişmiş hocalarımız boşta."

1.3. Çatışmaların ortaya çıkardığı sorunlara karşı Suriyeli akademisyen ve eğitimcilerin, eğitim adına Türkiye'den talepleri

Üçüncü olarak katılımcılara Suriyeli akademisyen ve eğitimcilerin, eğitim adına Türkiye'den taleplerine ilişkin soru sorulmuş; Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin eğitimine, üniversite öğrencilerinin eğitimine, akademisyen ve eğitimcilerin istihdamına, Suriyelilerden Türkiye'deki Arapça ve ilahiyat eğitiminde destek sağlanmasına ve Suriye eğitim sisteminin düzenlenmesine yönelik taleplere ilişkin şu veriler elde edilmiştir:

1.3.1. Katılımcıların Suriyelilerin eğitimiyle ilgili genel talepleri: Suriyelilerin eğitimi için daha fazla şey yapılması, Suriyelilerin Türk eğitim sisteminin parçası haline getirilmesi, meslek edindirme ve dil kursları düzenlenmesi, yapılabileceklerle ilgili Türk ve Suriyeli uzmanların bir araya gelip çalışmaları ve çözüm önerilerinin ortaya çıkarılması Suriyeli akademisyen ve eğitimciler tarafından talep edilmektedir. Türkiye'nin Suriyelilerin eğitimine yapacağı katkının uzun vadede Türkiye içinde önemli kazanımlar sağlayacağı öngörülmektedir. Katılımcıların bu zor zamanlarında Türkiye'den Suriyelileri eğitim ve diğer alanlarda kendisinden ayrı görmemesini beledikleri anlaşılmaktadır. Bu konudaki ifadeler şu şekildedir; **Ahmet:** "Suriyeliler için kamplarda ve dışarıda dil kursları meslek edindirme kursları yapılabilirse, insanların mesleklerini geliştirme anlamında ya da bir meslek edindirme anlamında yardımcı olunursa iyi olur." **Samir:** "Bir insan bir başkasının, komşusunun acı çektiğini görmek istemez. Buna katlanamaz. Bir komşu olarak, bir Müslüman olarak Türk halkı cömertliğini gösteriyor. Bence daha fazla şeyler de yapabilirler. Belki sistemi daha açık hale getirebilirler. Daha fazla kişiyi ve öğrenciyi kabul edip, Suriyelilerin Türk eğitim sisteminin bir parçası haline gelmesine yardımcı olabilirler." **Mehmet:** "Diğer alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da çok problem var. Ama bu farklı ve çok önemli bir konu. Türk devletinin de bu konuda bize yardımcı olmak isteyeceğini düşünüyorum. Biz öncelikle

Türkiye'deki eğitim uzmanlarıyla bir araya gelmeliyiz. Başlangıçta küçük gruplarla başlamalı, sonra bu işi genişletmeliyiz. Yöneticilere güzel çözüm önerileri sunulmalı.”

1.3.2. Katılımcıların Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin eğitimiyle ilgili talepleri:

Çocukların eğitim ihtiyaçlarının giderilmesi, özellikle kamplar dışında kalabalık oldukları yerlerde Suriyeliler için okullar açılması ve Suriyeli eğitimcilerle burada ders verme imkânının sağlanması, Suriyelilerin açtıkları okulların desteklenip resmiyet ve benzeri sorunlarının giderilmesi, öğrencilerin Türkçe öğrenmesine yönelik çalışmalar yapılması, yaşadıkları travmalara karşı öğrencilere psikolojik destek sağlanması Türkiye'deki Suriyeli öğrenciler için öne çıkan talepler olarak tespit edilmiştir. Görüşmeye katılan akademisyen ve eğitimciler, kendilerine her anlamda en yakın gördükleri ülke olan Türkiye'den, Libya ve diğer ülkelere sağladığı kolaylığı, daha fazlasıyla beklemektedirler. Katılımcıların bu konudaki ifadeleri şu şekildedir; **Ahmet:** “Kampların dışında çoğu yerde eğitim diye bir şey yok. Çok az çocuk okula gidebiliyor. Türk okullarına alınarak ya da ayrı okullar kurularak çözümler üretilebilir. Bu bizim için çok büyük ihtiyaç. Suriyeli çok sayıda eğitimci buralarda ders verebilir. Ders vermek onlar için de iyi olur.”

Zeki: “Suriyeli öğrencilerin Türkiye'ye uyum sağlayabilmeleri ve eğitimlerini de gerektiği şekilde almaları için Türk dilini öğrenmeleri gerekir. Türk devletinin bu konuda gayret sarf etmesi gerektiğini düşünüyorum”. **Selim:** “Çocukların savaştan kaynaklanan psikolojik sıkıntılarında çözüm için hangi araştırmalar yapılabilir. Şimdi ve savaş sonrası psikolojik sıkıntılarında nasıl kurtulabilirler. Bu konuda bir araştırma için yardım edebilirse çok iyi olacak. Özellikle de psikoloji alanında çalışan akademisyen ve eğitimcilerin bu konuya yönelmesi gerekir.”

1.3.3. Katılımcıların Türkiye'deki Suriyeli üniversite öğrencilerinin eğitimiyle ilgili talepleri:

Türkiye'ye gelen öğrencilerin lisans ve lisansüstü eğitimleri konusunda şartların kolaylaştırılması, eğitimleri yarıda kalmış öğrencilerin sene kaybı yaşamamaları için çözümler üretilmesi, maddi konularda destek verilmesi, Türkçe öğrenmek isteyenlere ücret konusunda destek sağlanması, transkript, diploma ve benzeri belge eksiklikleri konusunda yardımcı olunması, öğrencilerin gönüllerinin kazanılması Suriyelilerin başlıca talepleridir. Suriyelilerin üniversite eğitimine özel bir önem verdikleri, ayrıca bunu gençlerinin korunmasının bir yolu olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Bu bağlamda kendileri için ayrı bir üniversite talebini de dile getirmektedirler. Konu ile ilgili katılımcıların ifadeleri şu şekildedir; **Selim:** “Ben Türkiye'nin kendilerine gelen üniversite öğrencilerinin eğitimine çok önem vermesi gerektiği kanaatindeyim. En önemlisi de Türk dilini öğretmek için gayret etmesi, bununla ilgili yöntemler belirlemesi ve bunu da çok acil bir şekilde yapması gerektiğini düşünüyorum. Eğitim alanında birlikteliğin gelişmesi, kültürel ve bilimsel anlamda birlikteliğin sağlanması için bunu acil olarak yapmalı.” **Mehmet:** “Diplomalarını getiremem, eğitim durumlarımı ispat edememe sorunları var. Bazıları tek kıyafetiyle Suriye'den çıkmışlar. Mesela ben Humus'ta eğitim fakültesinde hocayım. Ama Humus'a giremem. Gürsem beni öldürecekler. Benzer sebeplerden dolayı öğrenciler eğitimle alakalı belgelerini alamıyorlar.” **Kübra:** Türk hükümeti sınır üniversitelerinde onlara bazı fırsatlar verdi. Buradan sadece ders alabiliyorlar. Ama mezun olamıyorlar. Bunlarla ilgili çözümler üretilmesini bekliyoruz.”

1.3.4. Akademisyen ve eğitimcilerin istihdamıyla ilgili talepler: Akademisyen ve eğitimcilerin Suriyeli öğrencilerin eğitiminde, Türkler için Arapça öğretimi ve diğer

alanlarda eğitimci olarak istihdam edilmeleri, yüksek lisans ve doktora eğitimleri yanında kalanlara eğitimlerini tamamlama konusunda yardımcı olunması başlıca talepleridir. Akademisyenlere Türkçeyi öğrenme, Türkiye’de doktora bitirme ve üniversitelerde derslere girme konularında yardımcı olunması diğer isteklerdir. Bu isteklerin çoğunun Suriyeli akademisyen ve eğitimcilerin ihtiyacının karşılanmasıyla birlikte Türkiye içinde önemli faydalar sağlayabileceği anlaşılmaktadır. Katılımcıların bu konudaki ifadeleri şu şekildedir; **Kübra:** “Suriyeli akademisyen ve eğitimciler öncelikle dil ve din eğitimi için Türkiye’de okullarda ve üniversitelerde çalıştırılabilirler. Çünkü ana dilleri Arapça. Zaten Arapça da dine bağlı. Birde Türkiye’deki Suriyeli çocuklara öğretmenlik yapmaları sağlanabilir.” **Mehmet:** “Türkiye’deki akademisyenlere burada da bir doktora bitirme imkânı verilebilirse çok iyi olur. Bu aynı zamanda Türk dilini ve Türk kültürünü öğretmek için bulunmaz bir fırsat olur. Gelecek adına önemli yakınlaşma sağlanmış olur.” **Selim:** “Çatışmalardan dolayı yüksek lisans ve doktora eğitimleri yanında kalanlara yardımcı olunabilir mi? Tez aşamasında olan, bitirme durumuna gelmiş kişiler var. Bunlar için bir yardım sağlanabilir mi?”

1.3.5. Katılımcıların Suriyelilerden Türkiye’deki Arapça ve ilahiyat eğitiminde destek sağlanmasıyla ilgili talepler: Çatışmalardan önce Türklerin Suriye’den aldığı Arapça ve ilahiyatla ilgili eğitimin devamı için çalışmalar yapılması, Arapça ya da ilahiyat alanlarında, kurs ya da üniversite eğitimi için Suriye’ye gidenlerin taleplerini şu anda Türkiye’de karşılayabilecek Suriyeli eğitimci ve akademisyen potansiyelinin değerlendirilmesi istenmektedir. Daha önceden Türklerin Suriye’de peşinden koştuğu Arapça ve ilahiyat eğitimiyle ilgili imkânların şu anda ayaklarına kadar geldiği belirtilmektedir. Türkçe ve Arapça dil merkezlerinin kurulması da akademisyen ve eğitimcilerin talepleri arasındadır. Katılımcılar bu konuda şunları ifade etmişlerdir. **Zeki:** “Diğer bütün Arap devletlerinden bizim çok önemli bir farkımız biz fasih Arapçayı öğretim dili olarak kabul ediyoruz. Halk Arapçası olan ammiceyi kesinlikle kabul etmiyoruz. Kur’an-ı Kerim Arapçası dediğimiz bütün Arapların ortak dili, herkesin anladığı dil Suriye’de konuşuluyor. Bunu Türkiye’de değerlendirebiliriz.” **Ammar:** “Türkçeyi Arap öğrencilerine Arapçayı da Türk öğrencilerine öğretecek bir dil merkezi kurulması çok güzel olur. Türkiye’de TÖMER gibi bir kurumda bu gerçekleşebilir.” **Alim:** “Yani inşallah Arapça öğretimi konusunda, dil öğretimi konusunda ayrı bir çalışma yapar, özellikle Arapça öğretimi yapan arkadaşlarımızın organize edeceği konferanslar, sempozyumlar koordine ederiz. Çok faydalı şeyler olur.” **Selim:** “Sadece Arapça değil, diğer sosyal bilimlerde; psikoloji, tarih, felsefe gibi bölümlerde yüksek lisans ve doktora olanlardan da derse girebilecek hocalar mevcut. Bunların bir kısmı şu an İlahiyat fakültelerinde ders veriyorlar.”

1.3.6. Katılımcıların Suriye eğitim sisteminin düzenlenmesine yönelik talepleri: Çatışmaların öncesinde de Suriye’de eğitimin, Suriyelilerin çoğunluğunun taleplerine ve zamanın ihtiyaçlarına cevap veremediği belirtilmektedir. Çatışmalar sonrasında her şart ve durumda yeniden yapılandırılması gereken Suriye eğitim sistemiyle ilgili çalışmalar yapıp güzel örneklerin bir an önce ortaya çıkarılması gerektiği ifade edilmektedir. Konu ile ilgili Türkiye’nin birikiminden faydalanılıp desteğinin sağlanması, Türk akademisyen ve eğitimcilerinin Suriyeli meslektaşlarıyla birlikte çalışmasının sağlanması, bu konularda çalışacak Suriyeli akademisyenlere destek olunması başlıca taleplerdir. Suriye ve Şam’daki önemli eğitim birikiminin modern zamanlara taşınmadığı ve dar kalıplara sıkıştırıldığı anlaşılmaktadır. Suriyelilerde eğitimle ilgili

güçlü bir değişim talebi olduğu ortadadır. Bu konudaki ifadeler de şu şekildedir; **Ahmet:** "Eğitimin her alanında yeni düzenlemeler yapmamız gerekiyor. Çocuklarımızı daha iyi yetiştirmek, her anlamda donanımlı olmalarını sağlayabilmek için yeni yöntemler geliştirmemiz gerekiyor. Çatışmalar sonrasında yönelik yeni eğitim sistemlerine süratle geçiş yapmamız gerekiyor. Olayların yatışmasından sonra her şart ve durumda buna ihtiyaç var. Bu konuda desteğe ihtiyacımız var. Çatışmalardan öncede Suriye'de eğitim sistemi artık yürümüyordu. Özel okullar ve üniversiteler açılarak durum kurtarılmaya çalışılıyordu." **Alim:** "Suriye'de manda döneminden kalma bir eğitim sistemi var. Mevcut rejim eğitimi daha kötü hale getirdi. Devlet yeni olan her şeye kesinlikle karşıydı. Eğitimin temelleri ve öğrencilerin kapasiteleri iyi durumda olmasına rağmen bu sistemde bocalar ve öğrenciler belediklerini bulamayınca civar ülkelere gidiyorlar. Bu konuda Türkiye'nin birikiminden faydalanmak istiyoruz." **Zeki:** "Eğitimin planlanması konusunda Türkiye'den yardım almamız Suriye'nin geleceği için çok önemli. Okulların idaresi, müdürlerin ve öğretmenlerin eğitilmesi konusunda çok eksikliğimiz var. Avrupa'da doktorasını bitiren pek çok akademisyenimiz var. Alanında çok yetişmiş akademisyenlerimiz var. Onlar bu konular da Türklerle ortak çalışma yapmayı çok isterler." **Mehmet:** "Çocuklarımızı nasıl yetiştireceğiz? Onlara nasıl eğitim vereceğiz? Bu konuda desteğe ihtiyacımız var. Bu desteği Türk dostlarımızdan, meslektaşlarımızdan almak isteriz. Türkiye ve farklı ülkelerde ki kanunları ve uygulamaları inceleyerek eğitim sistemimizi yeniden yapılandırmalıyız. İlkeleri, kuralları, yönetim yapısını, kitapları yeniden şekillendirmeliyiz. Suriye eğitim sistemini yeniden planlamalı ve eğitim yasalarını yeniden hazırlamalıyız. Tüm bunlar için Türk meslektaşlarımızla bir araya gelmeliyiz."

Görüşmeler sırasında Mehmet'in bu ifadeleriyle birlikte diğer görüşmecilerin benzer ifadeleri odak grup görüşmelerinin yapılmasına temel olmuştur.

2. Tercümanlar aracılığıyla yapılan odak grup görüşmelerinde, görüşme formundaki soruların görüşülenlere yöneltilmesi ile elde edilen bulgular

Araştırmanın ikinci aşamasında, iki adet odak grup görüşmesi ile araştırmanın amacı doğrultusunda; 1. Çatışmaların Suriye'de eğitim alanında ortaya çıkardığı problemlere, 2. Çatışmaların başlaması üzerine Türkiye'ye gelen Suriyeli öğrenci, akademisyen ve eğitimcilerin durumlarına, 3. Çatışmaların ortaya çıkardığı sorunlara karşı, Suriyeli akademisyen ve eğitimcilerin eğitim adına Türkiye'den taleplerine ilişkin, ortaya çıkan temalar çerçevesinde değerlendirmeler yapılmıştır. İlk görüşmeye 6, ikinci görüşmeye 11 Suriyeli akademisyen ve eğitimci katılmıştır. Görüşmelere katılan Suriyeli akademisyenlerin isteği doğrultusunda, 6 Türk akademisyenin de katılımı sağlanarak gerçekleştirilen odak grup görüşmelerinde aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

2.1. Birinci odak grup görüşmesinde elde edilen bulgular

2.1.1. Kurumların harekete geçirilmesi: On binlerce çocuğun eğitimi için Türkiye'de hükümet ve ilgili kurumların harekete geçmesi için gayret edilmesi, Suriye'deki çatışmalarla ilgili kısa ve uzun vadedeki muhtemel gelişmeler de değerlendirilerek Türkiye'deki sığınmacıların eğitimiyle ilgili çözümler üretilmesi gerektiği katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Üniversitelerle birlikte, Yükseköğretim Kurumunu, Milli Eğitim Bakanlığını ve Hükümeti ilgilendiren konularla ilgili talep ve projeleri, ilgili kurumlara götürmeye ve tartışmaya devam etmenin bir sorumluluk olduğu belirtilmiştir. Mehmet konu ile ilgili şu ifadeleri kullanmıştır: "Türkiye'de on binlerce Suriyeli öğrenci hiçbir eğitim almıyor. Eğitim alanların ise bazıları kamplarda, bazıları da dışarlarda çok zor şartlarda eğitim görüyorlar. Merkezî sistem olmadığından dolayı buralarda herkes

kendine göre bir yöntem kullanıyor. Türkiye'den bu konularda bir şeyler yapmasını bekliyoruz. Üniversite öğrencileri için Türkiye'nin kanunları çerçevesinde bir üniversite kurulması, bu öğrencilerin sorununa çözüm olabilir. Önemli bir sorun da; Suriyeliler ülkelerinden ayrılırken canlarını zor kurtarmışlar. Pasaportları, diplomaları, ders durumlarını gösterir belgeleri olmayabiliyor."

2.1.2. Eğitim çalışmalarının koordinesi: Türkiye'deki Suriyelilerle ilgili eğitim çalışmalarını; İstanbul'daki ve diğer yerlerdeki üniversitelerle yapılacak çalışmaları, hükümet ve diğer kuruluşlardan yardım sağlanması ve benzeri faaliyetleri koordine edecek bir dernek veya vakfın kurulmasında yarar olduğu değerlendirilmelerinde bulunulmuştur. Mehmet ve Selim konu ile ilgili şunları söylemiştir; **Mehmet:** *"Türkiye'de Suriyelilerin eğitimiyle ilgili çalışan Suriyeli gruplar var. Bunlar gönüllü çalışıyorlar. Bir yüksek eğitim kurulu var. Birde dernekler var. Hür akademisyenler birliği, eğitim meclisi gibi Suriyelilerin kurduğu gönüllü kuruluşlar var. Bunların hepsi Suriye'nin içindeki ve diğer ülkelerdeki Suriyeli öğrencilerin sıkıntılarına çare aramak amacıyla bir şeyler yapamaya çalışıyorlar. Eğitimle ilgilenen hocalar bu şekilde organize olmaya çalışıyorlar."* **Selim:** *"Eğitim sorunumuzun Türk ve Suriyeli akademisyenlerin olduğu bir toplantıda konuşulması bizi heyecanlandırdı. Bu çalışmaların devamını arzu ediyoruz. Dernek veya benzeri bir yapıda bunu gerçekleştirebileceğimizi düşünüyorum."*

2.1.3. Spesifik çalışmalar yapılması: Suriye eğitimiyle ilgili sorun alanlarının spesifik olarak tespit edilmesi, dünyadaki yeni gelişmeler ışığında, her ülkenin kendi koşullarına göre, özgün bir eğitim modelinin nasıl geliştirilebileceğinin değerlendirilmesi tavsiye edilmiştir. Tüm bunlar için iki ülkenin eğitim alanında çalışan uzmanlarının üye olduğu bir dernek kurulması, çalıştaylar, sempozyumlar düzenlenerek faaliyetlere devam edilmesinin gerekliliği ifade edilmiştir. **Alim:** *"Suriyeliler her alanda trajik bir durumla karşı karşıya. Eğitimin durumu da çoğu yerde içler acısı. Bunlara karşı iyi bir yol izleyerek mesafe almaya çalışmalıyız"* ifadelerini kullanmıştır.

2.1.4. Kısa ve uzun vadede yapılacakların tespit edilmesi: Türk akademisyenlerin, şu anda Türkiye'deki Suriyelilerin eğitimi ve ileride Suriye'de eğitim alanında yapılması gerekenlerle ilgili çok güçlü alt yapıya sahip olduğu ve bu konularda Suriyelilerle her türlü paylaşımına hazır olduğu belirtilmiştir. Suriye eğitimiyle ilgili kısa ve uzun süreçte yapılması gerekenler ve Türkiye'nin yapabileceklerinin tespit edilmesiyle çalışmalara başlanması gerektiği ifade edilmiştir. Zeki'nin konu ile ilgili söyledikleri şu şekildedir; *"Suriyelilerin eğitiminde kısa dönemde ve uzun süreçte yapılabilecek şeyler var. Türk ve Suriyeli akademisyen ve eğitimciler bir araya gelmelidir. Bir program dâhilinde düzenli çalışmalar yapılmalıdır. Konuları masaya yatırıp çözümler üretmeye çalışmalıdır. Hem şu anki sorunlar, hem de geleceğe ait sorunların çözümünü için bir şeyler yapılmalıdır."*

2.1.5. Akademisyenlerin istihdamı ve taleplerle ilgi listeler: Akademisyenlerin bir kısmı Suriye'de güvenlik sorunu yaşamakta, bir kısmı da Türkiye'de boşta bulunmaktadır. Bu akademisyenlerin Türkiye'de istihdam edilmesi, dil ve branşı uygun olanların derslere girmeleri, diğerlerinin Türkçe öğrenip, doktora sonrası araştırmalarını (post.doc.) tamamlamaları konularının değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu şekilde Suriyeli akademisyenlerin sıkıntılarına yardımcı olunurken diğer taraftan da

Türk kültürünü Suriye'de tanıtmaya ve gelecek için önemli yakınlaşma sağlama, iki ülke arasında köprü olma, iki ülke ilişkilerini güçlendirecek bir ekip oluşturma ve benzeri adına bulunmaz bir fırsat olduğu değerlendirilmektedir. Özellikle ilahiyat fakültelerimizde zaten Suriyeli akademisyenlerin istihdam edilme çalışmaları mevcuttur. Alanları ve alt yapılarına göre Suriyeli akademisyen ve Türk üniversitelerine yerleştirilebilecek öğrenci sayısı belirlendikten sonra ilgili kurumlara başvurular yapılmalıdır. Selim, Zeki ve Sami'nin konuyla ilgili ifadeleri şu şekildedir; **Selim:** "Suriye'de başarılı akademisyenlerin Avrupa'da eğitim alma imkânı olduğundan dolayı, akademisyenlerden bir kısmı Avrupa'da ve benzeri yerlerde yüksek lisans ve doktora yapmış kimseler. Bunlardan Türkiye'de olan akademisyenler var. Bir kısmı bazı üniversitelerde iş buldular. Bir kısmı ise halen boştalar." **Zeki:** "Kamplar özellikle akademisyenlere cazip gelmez. Akademisyenler rahat hareket etmeyi seven insanlardır. Özgürlüklerine düşkün olurlar. Türkiye'deki akademisyenlerde daha çok kampların dışında kalıyorlar. İstanbul'da da pek çok işsiz ve zor durumda olan akademisyen var." **Sami:** "Devrimi destekleyen akademisyenler birleşerek tüm dünyada kendi birliğimizi kurduk. Skype üzerinde görüşmeler yapıyoruz. Çok tecrübeli olan bocalarımız da şu anda Suriye'de öldürülüyor. Bu hususta destek sağlamaya çalışıyoruz."

2.1.6. Arapça dil eğitimi: Suriye'nin fasih Arapçayı yani Kur'an-ı Kerim Arapçasını eğitim dili olarak kabul ettiği, tüm Arapların anladığı ortak dili konuştuğu, bunun dil eğitimi için büyük avantajlar sağladığı belirtilmiştir. Buna karşın ilahiyat fakültelerinde, imam hatiplerde ve halk bazında Türkiye'de Arapça öğrenme talebinin çok yüksek olduğu, konu ile ilgili ihtiyaç ve fırsatların özel çalışmalar, sempozyumlar ve benzeri programlarla değerlendirilebileceği ifade edilmiştir. Bu konuda şunlar ifade edilmiştir; **Alim:** "Dil konusunda çok tecrübemiz de var. Dil öğrenmek için Türkiye'den Suriye'ye gelen talebelerimiz vardı. Biz onlarla haftanın belli günlerinde toplanıp sadece fasih Arapça konuşuyorduk. Onlar iki yıl içinde Arapçayı çok güzel öğrendi ve çok fasih şekilde şu an kullanıyorlar. Öncelikle dilin nasıl öğretileceği üzerinde konuşulması lazım. Bunun üzerine merkezler kurulmalı. Dili öğretme merkezi ile birlikte dili nasıl öğretmeli merkezleri de kurulmalı." **Ammar:** "Şam'ın çok köklü bir eğitim kültürü var. Arapça konusunda, dil eğitimi konusunda bu kültürün etkileri halen kendisini gösteriyor."

2.1.7. Eğitim fakültelerinin işbirliği: Türkiye'deki eğitim fakültelerinin Suriye ile özellikle şu konularda hızlı ve güçlü işbirliği yapabileceği vurgulanmıştır: Uzaktan eğitim, okul müdürleri ve öğretmenlerin yetiştirilmesi, eğitim fakülteleriyle bilgi paylaşımı ve ortak veri tabanı oluşturma, ortak lisansüstü eğitimde; eğitim yönetimi, eğitim politikası ve yükseköğretim programları, Türk Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı mesleki ve teknik eğitim modüllerinin paylaşımı. **Alim:** "Bizim bunlara kesinlikle çok büyük ihtiyacımız var. Yönetici ve öğretmenlerin eğitilmesi konusunda ve diğer konularda Türk eğitim sisteminin tecrübelerinden istifade etmeye çok ihtiyacımız var," ifadelerini kullanmıştır.

2.1.8. Çocukların psikolojik sıkıntıları: Savaş nedeniyle psikolojik sıkıntılar yaşayan Suriyeli çocuklar için çalışmalar yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Selim ve Mehmet bu konuda şunları söylemişlerdir; **Selim:** "Çocuklarımız görmemesi gereken her şeyi gördüler. Bunun etkisinden kurtulmaları çok zor olacak. Çocuklarımız için kayıp nesil olacak deniyor. Buna izin vermemeliyiz." **Mehmet:** "Çok vahim manzaralar var. Düşününki bir çocuk

10 yaşında. Annesi, babası, kardeşleri, abisi hepsini kaybetmiş. Bununla beraber onun bir yaşında bir kardeşi var. Yani bunun ne kadar zor bir durum olduğunu hayal edebiliyor musunuz?”

2.1.9. İstanbul'daki Suriyelilerin ilköğretim okulu: İstanbul'daki Libya ve benzeri ülkelere tanınan denklik, diploma ve benzeri hakların Suriyeli öğrencilerin okuduğu okullara tanınmadığı, Suriyelilerin okullarının da bu haklara kavuşturulması için bakanlık nezdinde girişimlerde bulunulması gerektiği ifade edilmiştir. Mehmet ve Selim konu ile ilgili şunları söylemiştir. **Mehmet:** “Şu an İstanbul'da, Libya'nın okulları var. Onların okullarının diploması kabul ediliyor. Bizim Kademoon gibi okullar, diploması kabul edilsin diye onların programını uyguladığı halde olmuyor. Şartlar uygun değil deniyor. Biz de gerekli şartlar sağlanabilse, biz de orada kendi eğitimimizi, Türk eğitim sistemine uygun şekilde tatbik ederiz. Sonra bu çocukların Türkiye'de üniversite okumaları sağlanabilir.” **Selim:** “Resmi bir durumumuz olmadığı için bu konudaki taleplerimizde muhatap bulmakta güçlük çekiyoruz.”

2.1.10. Kaynak Temini: Mevcut durumda da yasal düzenleme olmadan lisansüstü öğrencilerinin değişiminin yapılabilmesi gibi imkânların var olduğu, ancak bu ve benzeri imkânlar için TÖMER'i bitirme ve denklik alma şartı arandığı, büyük çoğunluğu konaklama tesisleri dışında zor şartlarda yaşayan öğrencilerle ilgili ekonomik kaynağın bakanlık düzeyinde oluşturulması gerektiği belirtilmiştir. TİKA ve Yunus Emre Enstitüsü gibi kurumların ziyaret edilip, talep ve projelerin takdim edilmesiyle de belirli kaynakların temin edilebileceği değerlendirilmiştir. **Selim:** “Burada eğitim alan ve Türkeyi öğrenen öğrenciler gelecekte Türkiye ile arada köprü olabilirler. Türkiye bu durumu göz önüne alırsa eğitime daha fazla kaynak ayırabilir,” demiştir.

2.1.11. İkinci görüşme: 20 Haziran Perşembe, 10.00'da İstanbul'da yapılması kararlaştırılmıştır. Toplantıda konuşulan konuların çözümü için elden gelen desteğin ortaya konacağı, duyarlı başka insanların desteğinin sağlanmaya çalışılacağı belirtilmiştir.

2.2. İkinci odak görüşmesinde elde edilen bulgular

2.2.1. Çözüm bekleyen temel konular: Suriye eğitiminin geleceğe yönelik yapılandırılması dışında, Türkiye'deki Suriyelilerin eğitimiyle ilgili çözüm bekleyen ve daha önceki görüşmede gündeme getirilen konuların aşağıdaki başlıklar altında toplandığı tespit edilmiştir.

- Kamplardaki Suriyeli öğrencilerin temel eğitim ve yükseköğretimleri
- Kampların dışındaki Suriyeli öğrencilerin temel eğitim ve yükseköğretimleri
- Türkiye'de bulunan Suriyeli akademisyenlerin istihdamı ve özellikle Arapça ve din eğitiminde değerlendirilmeleri
- Lisansüstü eğitimler
- Yaygın eğitimler (dil, beceri kursları ve benzeri)
- Yükseköğretim ve lisansüstü başvurularında diploma ve transkriptlerini yanlarında getirememesi sorunu

Mustafa şu açıklamada bulunmuştur: “En büyük isteğimiz mezun öğrencilerimizin üniversitelere yerleştirilmesi. Şimdi bizim konumuz 2013'te liseden mezun olanlar. Fakat problem burada bitmiyor. 2011'de, 2012'de mezun olanlar da üniversiteye girememişler. Birde üniversiteye

başlamış ama tamamlamış öğrenciler var. Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü sınıfta üniversiteyi bırakanlar, hatta sadece birkaç dersten dolayı diploma alamayanlar var. Bunlar için çözümler arıyoruz.”

2.2.2. Geniş çaplı girişim ve destek ihtiyacı: Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi için yapılması gerekenlerle ilgili çok daha geniş çaplı girişim ve desteklere ihtiyaç olduğu ifade edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti hükümetini harekete geçirecek ve daha çok destek sağlayabilecek girişimlerde bulunulması gerektiği, kurulma aşamasında olduğu belirtilen Suriye geçici hükümetinin ve Suriyeli akademisyen ve eğitimcilerin söz konusu girişimle ilgili yapabileceklerinin tespit edilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Komşu olarak Suriyelilerin diğer problemlerinde olduğu gibi, eğitim probleminin de bu gün ve gelecek adına Türkiye'yi yakından ilgilendirdiği vurgulanmıştır.

2.2.3. Hükümet; Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) nezdinde girişimler: Akademik olarak eğitim politikalarının belirlenmesi ve gelecekle ilgili eğitim adına yapılması gereken planlamaların bu çalışmalara katılan Türk akademisyenlerce desteklenip sürdürülebileceği, ancak Türkiye'deki Suriyelilerin eğitimiyle ilgili güncel sorunların hükümet, MEB ve YÖK ile ilgili olduğu ifade edilmiştir. Bu konuda yapılan tespitler şunlardır:

- Sorunların çözümüyle ilgili Türk akademisyenler toplantılarda ve devam eden süreçte ilgili makamlara yönlendirme konusunda rehberlik yapabileceklerdir.
- Bizim elimizde istihdam edilmesi gereken şu alanlarda şu kadar öğrenci ve akademisyen var diye bir tespit yapıldıktan sonra MEB ve YÖK'le randevu ayarlanabilir. Bu durumda çözüm üretilmeye çalışılacağı ön görüşmede YÖK tarafından belirtilmiştir. Üniversite öğrencileri konusunda öncelikle diplomalılarla ilgili taleplerle işe başlanmalıdır.
- Diploması olmayan Suriyeli öğrencilerin istatistikleri çıkarılıp YÖK ve hükümet nezdinde girişimde bulunulabilir. Kurulması söz konusu olan geçici hükümet bu konuda çözüm önerilerini Türk hükümetine ifade edebilir.
- Akademisyenlerin istihdamı konusunda öncelikle ilahiyat fakültelerinde çalışabilecek hocalarla ilgili bir tespit yapılmalıdır. Türkiye'de 91 adet ilahiyat fakültesi mevcuttur. Bu fakültele Suriyeli akademisyenlerin alınması teşvik edilmektedir. Bazı fakültelerde zaten şu anda Suriyeli akademisyenler mevcuttur. Arapça dışındaki sosyal branşlarda da yüksek lisans ve doktora olanları ilahiyat fakülteleri kabul etmektedir.
- Başbakanlık, MEB ve YÖK ile yapılacak görüşmelerde bizim elimizde Arapça ve İngilizce ders anlatabilecek şu bölümlerde şu kadar hoca, şu kadar da doktora sonrası araştırma yapabilecek akademisyen var diye belirtilmelidir. Türkçe ve İngilizce bilmeyen akademisyenler için öncelikle doktora sonrası çalışma (post.doc) üzerinde durulmalıdır.

2.2.4. Uluslararası kuruluşlara müracaatlar: Öğrencilerin eğitimi ve akademisyenlerin istihdamıyla ilgili Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve benzeri diğer kaynakların değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Birleşmiş Milletler yetkililerince

Suriyeli akademisyenlere ifade edilen; Türkiye’den ortaklık kurulabilecek üniversite bulunması durumunda kaynak temin edilebileceği ve benzeri durumların değerlendirilmesi ve uluslararası işbirliği imkânlarının sağlanması çalışmalarının Türk akademisyenler tarafından yapılacağı ifade edilmiştir. **Hasan:** “Birleşmiş Milletlerin akademisyenlerin korunması konusunda bize destek sözleri var. Akademisyenlerle ilgili burslar veriyorlar. Birleşmiş Milletlerin ilgili kurumları; Türk üniversiteleri Suriyeli akademisyenleri kabul ederlerse biz bu akademisyenlerin masraflarını Türk üniversiteleriyle birlikte karşılarız diyorlar. Fakat bir üniversitenin Türkiye’de bu akademisyenleri misafir etmesi gerekiyor. Bu konu da Türkiye’den yardım istiyoruz. Suriyeli akademisyenlerin Türk üniversitelerinde kendi alanlarında derslere girip, araştırma yapmaları için,” demiştir.

2.2.5. Çalışmaların Projesi kapsamında devam etmesi: Türk akademisyenlerce çalışmaları yürütülen “Suriye’nin yeniden yapılandırılması” konusundaki projesinin başlıklarından bir tanesinin eğitim olarak tanımlanabileceği, proje kapsamında Türk ve Suriyeli akademisyenlerle birlikte çalışılabileceği değerlendirilmiştir. Özellikle Suriye’de gelecekteki eğitim sisteminin nasıl olması gerektiği konusunun tartışılması, birikim ve deneyimlerin paylaşılıp teklifler üretilmesi maddesinin bu proje ile birlikte devamı sağlanabilecektir. **Zeki:** “Daha önce üzerinde durduğumuz derneğin yapacağı çalışmaları bu proje kapsamında sürdürebiliriz. Ancak biz bu konuda çalışmalar, toplantılar yapmak istediğimiz zaman bir üniversite ya da uygun bir ortam bulabilirsek çok iyi olur,” demiştir.

2.2.6. Suriye eğitim sisteminin yapılandırılması: Suriye’ye en yakın kültürün Türk kültürü olduğu, eğitim adına Türkiye’den faydalanmanın en uygun yol olduğu, konu ile ilgili çalışmaların erkenden başlatılıp iyi bir örnek ortaya konması durumunda Suriye’de genel kabul görebileceği ifade edilmiştir. Bu konuda Suriyelilerin ifadeleri şu şekilde olmuştur; **Alim:** “Şu anda en büyük problem devrimden sonraki oluşacak siyasi kimlik. Savaş en çok bunun üzerinde dönüyor. Bunun sonrasında da ekonomi ve eğitim gelecek. Eğitim bizim için çok önemli. Türkiye ile çok ortak şeyimiz var. Ortak tarihimiz, ortak sınırlarımız var. Ortak sorunlarımız var. Bu problemleri birlikte ele alabiliriz. Şam’ın tarihten gelen bir eğitim kültürü olmakla birlikte aynı iklimde yaşadığımız komşularımıza bu konuda ihtiyacımız var. Suriye halkının büyük çoğunluğu Türkiye’de yaşanan tecrübeden memnun.” **Mehmet:** “Her ne kadar Şam’ın kendine ait bir eğitim tecrübesi olsa da, eğitimle ilgili projelerde kendimize en yakın gördüğümüz kültür ve medeniyet olan Türklerden faydalanmak isteriz. Bizde farklı akımlarda olan insanlarda var. Onlarda belli başlı devletlere yaklaşarak, o eğitim sistemini getirmek isteyeceklerdir. Biz şimdi sizin yardımınızla ilk adımları atıp örnek bir sistem gösterebilirsek, işte bakan bizim yakın komşumuz, yakın kültürümüzdeki akademisyenlerle ortaklaşa çalıştık, hazır elimizde proje var dersek bu daha kabul görür.” **Abdullah:** “Suriye halkı zorlamayı bir türlü kabul etmedi. Geçmiş hükümetlerin yaptığı da buydu. Ama biz Türk akademisyenlerle eğitim sistemiyle ilgili kabul edilebilir güzel örnekler ortaya koyabiliriz diye düşünüyorum. Tabi gelecek problemlerine yönelik projeleri yaparken şu anki sıkıntıları da halletmeliyiz. Şu anki sıkıntıları halletmeden geleceğe de güzel bakamayız. Bu konularda Türk akademisyenlerle daha fazla bir araya gelebilsek çok iyi olur.”

SONUÇ

Bu araştırma kapsamında ulaşılan kişilerle yapılan görüşme ve odak grup görüşmelerinde elde edilen veriler büyük ölçüde birbirini tamamlamaktadır. Görüşme ve odak grup görüşmelerinden elde edilen verilerdeki pek çok husus ayrı araştırmalara konu olacak mahiyettedir. Araştırma, henüz hazırlık aşamasında olan, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine sunulmak için çalışmalarına başlanan, Suriye ilgili bir projenin eğitim ayağına esin kaynağı olmuştur.

Suriye'deki çatışmalarda okul ve üniversitelerin eğitim misyonunun dışında kullanıldığı ve öncelikle hedef alındığı anlaşılmıştır. Öğrenciler güvenlik ya da çatışmalara katılım nedeniyle okullarına gidememektedirler. Bu ortamın Suriye'de eğitimin devamına imkân vermediği, eğitimi bitme noktasına getirdiği görülmektedir. Okul ve öğretmen ihtiyacıyla birlikte öğrencilerin yaşadıkları travmalar başta olmak üzere eğitimle ilgili pek çok acil ihtiyaç ortaya çıkmıştır.

Ülkelerinde yaşanan acı olaylardan dolayı Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin, Türkiye'de de eğitimle ilgili önemli sorunlarının ve Türkiye'den beklentilerinin olduğu anlaşılmıştır. Türkiye'deki Suriyelilerin eğitimle ilgili en büyük sorun alanının kamplar dışındaki eğitim olduğu, bu alanda eğitim adına önemli bir karmaşa ve boşluğun yaşandığı sonucuna varılmıştır. Bu sorundan başka öğrenci, eğitimci ve akademisyenlerin yaşadığı büyük acılar, Türkiye'deki Suriyeli üniversite öğrencilerinin sorunları, eğitim alanında Suriyelilerin potansiyellerinin değerlendirilmesi ve şimdiden bir şeyler ortaya koyulmazsa geç kalınmış olacağı ifade edilen Suriye eğitim sisteminin yeniden yapılandırılmasına yönelik bulgular bu araştırmada öne çıkmıştır.

Katılımcılar, Türk hükümeti ve halkının kendilerine gösterdiği yakınlık ve misafirperverlikten dolayı minnettar olduklarını ifade etmektedirler. Türkiye'nin özellikle kamplardaki Suriyeli öğrenciler için elinden geleni yaptığını ve mevcut şartlarda oldukça güzel imkânlar sunduğunu ifade etmektedirler. Ancak Suriyeli öğrencilerin kamp dışındaki temel eğitimleri ve genel olarak üniversite öğretimi ihtiyaçlarının karşılanması için hükümetten daha cesur adımlar, sivil toplumdaki daha çok destek beklemektedirler. Ayrıca Türkiye'de Arapça dil eğitimi ve gelecekteki Suriye eğitiminin yapılandırılmasına yönelik önemli fırsat ve talepler olduğu tespit edilmiştir.

Savaşın, katliamların, büyük miktarda can kayıplarının, işkencelerin, göç hareketlerinin yaşandığı bir trajedide doğal olarak siyasi ve askeri konular, sağlık, barınma, beslenme konuları öne çıkmaktadır. Fakat olayların uzaması sonucunda bir neslin eğitimsiz kalması ihtimali, eğitim gerçeğinin de ön plana çıkmasını ve bu alandaki çalışmalarını zorunlu kılmaktadır.

ÖNERİLER

Kültürel olarak kendilerini Türkiye'ye çok yakın gören Suriyelilerin, eğitim alanında bu gün ve gelecek adına Türkiye'den destek talepleri ilgililerce değerlendirilmeli, daha büyük ve etkili adımlar atılmalıdır. Başta MEB olmak üzere hükümetin ilgili kurumları, YÖK ve üniversitelerle, ilgili diğer resmi ve özel kurumlar Suriyelilerin taleplerine destek vermelidir.

Türkiye'ye komşu olan Suriyelilerin Türkiye'de alacakları eğitimin Türkiye'yi de yakından ilgilendirdiği, eğitimin aksaması durumunda bunun kısa ve uzun vadede Suriye gibi Türkiye için de öngörülmesi güç sonuçlar doğuracağı unutulmamalıdır.

Üç yıla yakın zamandır aksayan Suriyelilerin eğitimi konusunda, Türkiye'nin öncelikle kamplar dışındaki Suriyeli öğrencilerin eğitimi ve yükseköğretim konusuyla ilgili atılımlar yapması gerekmektedir. Bu faaliyetler gerçekleştirilirken, yaşanan tasviri güç insanlık trajedisine karşılık, komşuluk ve insani sorumluklarımız göz önünde bulundurulmalıdır.

Sığınma sürecinin belirsizliği de dikkate alınarak Suriyeli öğrenci, eğitimci ve akademisyenlerin Türkçeyi öğrenme konusundaki taleplerine yardımcı olunarak, Türkiye'deki eğitim imkânlarından faydalanmaları ve Türkiye'ye uyum sağlamları kolaylaştırılmalıdır.

Suriye'de ve Suriyelilerin sığındıkları ülkelerde zor durumda olan öğrenci, eğitimci ve akademisyenlerin seslerin dünyaya duyurulması, onlara yardım edilmesi konusunda Suriyeli akademisyenlerin başlattığı faaliyetlere destek olunmalıdır.

Türkiye'deki Suriyeli akademisyen ve eğitimcilerin alanlarına göre üniversite ve diğer lüzumlu yerlerde istihdamı sağlanmalıdır. Suriyelilere verilecek eğitim konusunda sığınmacıların kendi aralarındaki akademisyen ve eğitimcilere öncelik verilmesinin isabetli olacağı düşünülmektedir.

Suriyeli akademisyen ve eğitimcilerin Türkiye'deki meslektaşlarıyla, eğitimle ilgili çalışmalar yapma talepleri daha geniş boyutlu faaliyetlerle devam ettirilmelidir. Eğitim ve akademisyenlerle ilgili uluslararası kuruluşlardan sağlanabilecek desteklerin değerlendirilmesi için Suriyelilere yardımcı olunmalıdır.

Arapça dili ve din eğitimi konusunda Suriyelilerin sahip olduğu büyük potansiyel, Türkiye'de imam hatip liseleri ve ilahiyat fakülteleri başta olmak üzere, değerlendirilmelidir. Bu durum Suriyeli akademisyenlerin istihdam sorunuyla birlikte Türkiye'deki dil ve din eğitimiyle ilgili sorunlara çözüm olabilecektir. Bu konuda ilahiyat fakülteleri bazında başladığı tespit edilen çalışmalar yaygınlaştırılarak devam ettirilmelidir.

Türkiye'deki Suriyelilerin eğitimi ve eğitim konusundaki talepleriyle ilgili akademik çalışmaların bulunmayışı göz önünde tutularak, bu alanla ilgili çalışma ve projeler teşvik edilmelidir. Özellikle sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı bölgelerdeki akademisyen ve uzmanların, Suriyelilerin eğitim durumuyla ilgili araştırma ve projelere yönelmelerinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- AYDIN, S. "Suriye Arap Cumhuriyeti Raporu, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi", 2009, http://www.uekibb.org/raporlar/suriye_677111667.pdf, Erişim: Eylül, 2013.
- ÇETİN A., Uzman N. "Sığınmacılar Çerçevesinde Suriye-Türkiye İlişkilerine Bir Bakış", *Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi* 1(1): 3-18.2013.
- DUVERGER, M. *Sosyal Bilimlere Giriş*, çev. Ü. Oskay, Bilgi yayınevi, İstanbul 1990.
- GÖÇDER, ESHID, "Göz Ardı Edilenler; İstanbul'da Yaşayan Suriyeli Sığınmacılar", http://www.amnesty.org.tr/ai/system/files/suriyeliler_cadirkent_raporu.pdf, Erişim: Eylül, 2013.
- GÜR, N. "Suriye Eğitim sistemi", *Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara 2007.

- İSMAİL, F., el-Mecid, F. "Mardin'deki Suriyeli Akademisyenlerin Basın ve Yazarlarla Toplantısı", www.ilkehaberajansı.com.tr. Erişim: Eylül, 2013.
- KARASAR, N. Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2013.
- OKTAY, F. "Başkan Fuat Oktay'ın Açıklamaları", www.afad.gov.tr, Erişim: Ekim, 2013.
- SANDIKLI, A., Semin A. "Bütün Boyutlarıyla Suriye Krizi ve Türkiye" BİLGESAM, Rapor No:52. 2012, www.bilgesam.org/tr/index.php?option, Erişim: Ağustos, 2013.
- TÜRNÜKLÜ, A. "Eğitim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme", 2000, www.pegem.net/dosyalar/dokuman/1126-20110715121015-turnuklu.pdf. Erişim: Eylül, 2013.
- TÜRKİYE Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, "Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu", 2012, http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/belge/ulkemize_siginan_suriye_vatandaslarinin_barindiklari_cadirkentler_hakkinda_inceleme_raporu_3.pdf. Erişim: Ağustos, 2013.
- YILDIRIM, A., Şimşek, H. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2013.

EK1. GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Sorusu: Suriye'deki çatışmaların Suriyelilerin eğitim sürecine yansımaları nasıl olmuştur?

Yer:

Tarih ve Saat :

Görüşmeci:

GİRİŞ

Merhaba, ben Suriye'deki çatışmaların eğitim sürecine yansımaları konusunda bir araştırma yapıyorum. Araştırmayı devam ettirmekte olduğum doktora programı ilgili bir çalışma olarak gerçekleştiriyorum. Amacım çatışmaların Suriyelilerin eğitiminde ortaya çıkardığı problemler, bu problemin Türkiye'ye bakan yönü ve Türkiye'nin yapabilecekleriyle ilgili Suriyeli akademisyen ve eğitimcilerin düşüncelerini ortaya çıkarmaktır.

Sizlerin ne kadar zor bir süreçten geçtiğinizin, sizin ve ailenizin karşılaşabileceği tehlikelerin farkındayım. Şahsınızla ilgili bilgileri ve kayıtları açık olarak kimseyle paylaşmayacağım. Yine de görüşmenin bitiminde ya da sonrasında sizi endişeye düşürecek bir durum olursa kayıtların kullanılmasına izin vermeyebilirsiniz. Sizi ya da yakınlarınızı tehlikeye atacak hiçbir veriyi kullanmak istemiyorum. Bu araştırmadan Suriyelilerin eğitimiyle ilgili önemli veriler elde edeceğimi ve bunun Suriyelilerin eğitimine katkı yapacağını umuyorum.

İzin verirseniz görüşmeyi ses/görüntü kayıt cihazıyla kaydetmek istiyorum. Sizce bir sakıncası var mı?

Görüşmeyi Arapça, Türkçe ya da İngilizce yapabiliriz. Sizin kendi dilinizde düşüncelerinizi daha rahat ifade etmeniz için Arapça tercümanı arkadaşımınla birlikte görüşmeyi gerçekleştirebiliriz.

Dil tercihinizin Arapça olması durumunda benim Arapçam zayıf olduğu için görüşme formundaki soruları tercüman arkadaşım size yöneltecek. Sizce sakıncası yoksa anlamadığım ya da açıklama istediğim yerlerde araya girip size ver tercüman arkadaşımın soru sorabilir miyim?

Görüşmede 3 temel soru ve bunlara bağlı alt sorular bulunmaktadır. Görüşmenin yaklaşık bir saat süreceğini düşünüyorum. Müsaade ederseniz sorulara başlamak istiyorum.

1. Çatışmaların Suriye’de eğitim alanında ortaya çıkardığı problemlere ilişkin görüşleriniz nelerdir?

Suriye’deki eğitimin genel durumuna ilişkin görüşleriniz.

Suriye’deki okulların durumuna ilişkin görüşleriniz.

Suriye’deki öğrencilerin durumuna ilişkin görüşleriniz.

Suriye’deki akademisyen ve eğitimcilerin durumuna ilişkin görüşleriniz.

2. Çatışmalar üzerine Türkiye’ye gelen Suriyeli öğrenci, akademisyen ve eğitimcilerin durumlarına ilişkin görüşleriniz nelerdir?

Eğitimle ilgili Türkiye’deki Suriyelilerin genel durumuna ilişkin görüşleriniz. Türkiye’de kamplardaki Suriyeli öğrencilerin eğitim durumuna ilişkin görüşleriniz. Türkiye’de kampların dışındaki Suriyeli öğrencilerin eğitim durumuna ilişkin görüşleriniz.

Türkiye’deki Suriyeli üniversite öğrencilerinin eğitim durumuna ilişkin görüşleriniz.

Türkiye’deki Suriyeli Akademisyen ve eğitimcilerin durumuna ilişkin görüşleriniz.

3. Çatışmaların ortaya çıkardığı sorunlara karşı eğitim adına Türkiye’den talepleriniz nelerdir?

Suriyelilerin eğitimiyle ilgili genel talepleriniz

Türkiye’deki Suriyeli öğrencilerin eğitimiyle ilgili talepleriniz

Türkiye’deki Suriyeli Üniversite öğrencilerinin eğitimiyle ilgili talepleriniz.

Akademisyen ve eğitimcilerin istihdamıyla ilgili talepleriniz.

Suriyelilerden Türkiye’deki Arapça ve ilahiyat eğitiminde destek sağlanmasıyla ilgili talepleriniz.

Suriye eğitim sisteminin düzenlenmesine yönelik talepleriniz.